Heino Sepp
Högholmsgränd. 31.
00317

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 25. jaan. 1975
Nr. 7 (3996) **17. aastakäik**

SvD-vaidlus:

GOPPERS VASTAB PEHMENDADES JA VABANDADES

Karlis Goppers, noor läti teadlane, kelle artikkel baltlaste "vale hoiakust" tekitas ägeda poleemika Svenska Dagbladetis, kus osalesid lehe juhtkirjanik, Andres Küng, Alex Milits, Janis Ritums, Rainis Cedrins ja vene pressiteenistuse esindaja Nikolajs Neilands, vastab oma kriitikutele ja (aplodeerijatele, kelleks oli Neilands) 21. jaanuari Svenska Dagbladetis. Ta jääb küll oma põhiidee juurde, et baltlased peaksid toetama hakkama "sotsialistlikku kolmandat maailma", et oma mainet parandada rootsi avalikkuses, kuid samal ajal teeb oma kriitikutele möönmisi ja isegi vabandab avalikult oma vigu, nende hulgas kõige jämedamat, et baltlased olevat "vabastajaina tervitanud venelasi" a. 1940.

Goppers ütleb nüüd avalikult: "Väide oli vale ja palun vabandust kõigi ees, kes võtsid seda kui haavamist". Ta võtab omaks ka tehtud tekstivead (sotsiaaldemokraatide 1973 ja 1974 aastate mairongkäikude äravahetamine) samuti vene rezhiimi kestvus Baltikumis, mis oli 200 ja mitte 400 aastat). Sealjuures leiab ta aga jätkuvalt, et vene imperialism on balti rahvaste suurimaks vaenlaseks ja mitte kommunism. Kui Andres Küng seda peab kaasamõjuvaks teguriks, siis Goppers ei pea seda veenvaks, kuigi ta leiab, et praegune kommunistlik vene imperialism on Baltikumis on hullem kui tsaaride oma. Goppers otsib siin seletust nõukogude rezhiimi "ambitsioonist ja üleolevast jõust". Goppers arvab ka N. Liidu ja USA imperialismi võrdluses, et sageli rõhutud ei märkagi, kas nende valitsejail on kodus parlamentaarne või totalitaarne süsteem. . . Ta on veendunud, et asiaadid vaatavad ameeriklastele sama vastikusega kui baltlased nende kodumaad okupeerivaile venelastele.

Goppers leiab, et talle vastuvaidlejad on kohati temast valesti aru saanud. Mis puutub kõikide baltlaste "ühe kammiga" antikommunistideks ja nüanseerimatu poliitika kandjaiks tembeldamisse, siis möönab ta, et erandeid on olemas, kuid tema olevat tahtnud anda mingit "keskmist nimetajat". See nimetaja puudutavat isegi New Yorgis UNO juures võitlevat noortest koosnevat BATUN-i, kel just tuleb töötada uute "sotsialistlike riikide" esindajatega, kel pole aega veel teiste rahvaste probleemide jaoks. Nii kaua kui BATUN ei ole ümber mõtelnud, ei saa resultaatidest juttu olla, resoneerib Goppers, kes ütleb:

"Kui väljavaated vabaks

Järg lk 2

Herbert Salu sai Visnapuu AUHINNA

NEW YORK (EPL) – Tänavuse Henrik Visnapuu auhinna määras auhinnazhürii New Yorgis Rootsis Lundis elunevale kirjandusteadlasele ja kirjanikule Herbert Salule, kelle esseedekogu "Posthobustel Jõhvist Rooma" oli auhindajate arvates möödunud aasta parim kirjanduslik teos. Auhind antakse välja Henrik Visnapuu sünnipäeval Ülemaailmse Eesti Ühingu juures asuvast temanimelisest Kirjandusfondist.

Zhürii, miliesse kuulusid mag. Mall Jürma fondi ja zhürii esimehena, dr. Alfred Kurlents, dr. Viktor Köressaar, dr. Felix Oinas ja kirjandusloolane Eti Sirg, ütleb oma motivatsioonis:

"Herbert Salu uudisteos kuulub möödunud aastal ilmunud kirjanduse paremiku hulka oma huvitava teemade valiku ja käsitlusega, mis aitab heita pilku eesti vanema kirjanduse seni ulatuslikumalt valgustamata aspektisse. Salu uue esseedekogu viiest uurimusest jälgib üks kirjanike varaseid Roomareise mele maalt, kusjuures üksikasjalikumalt kirjeldatakse Eestis elanud saksa näitekirjaniku August Kotzebue teekonda Jõhvist Rooma aastal 1804.

Teine essee käsitleb Kotzebue küüditamist Siberisse ja tema Siberi-päevikut. Essee "Esimene harjutustöö Tartu ülikooli kirjanduse seminaris" käsitleb

Järg lk 2

HERBERT SALU

Pitka surma-AEG

Tallinnas novembris ilmunud "Eesti Nõukogude Entsüklopeedias on antud esmakordselt admiral Johan Pitka surmaaeg: 25. septembril 1944 Piirsalu vallas.

Senini on olnud teadmata Pitka edaspidine saatus, kes venelaste tagasituiekul organiseeris Tallinnas nendele vastupanu. Entsüklopeedias avaldatud kuupäeva ja koha järele – seal puuduvad andmed kuidas Pitka surma sai – paistab, et ta oma meestega tagasnes Läänemaa suunas ja langes varsti seoses venelaste edasitungiga lääneranniku suunas. Pitka omastel läänemaailmas puudusid seni igasugused ndmed admirali surma kohta.

Protest Whitlami vastu Bonnis

Eestlasi, lätlasi ja leedulasi demonstratsioonil Austraalia suursaatkonna ees Bonnis, kus viibis peaminister Whitlam, Nõukogude Vene annektsioonile tunnustuse andja Baltikumis (EPL-foto R. LAEV).

BONN (EPL) – Kuhu Austraalia peaminister Whitlam ka ei lähe, ikka ja jälle kohtab ta protesteerivaid balti rahvuste liikmeid. Gough Whitlami irriteerivad demonstratsioonid algasid teatavasti tema kodus Canberras 19. septembril, mil balti põgenike esindajate hulgal kogunesid protestiks Austraalia tunnustuse andmisele Nõukogude Balti anastustele, parlamendihoone ette plakatitega, milles nõuti valitsuse otsuse tühistamist. Peaminister Keeldus baltlaste delegatsiooni vastu võtmast: "Mul pole aega teiega rääkida, ei täna ega homme. . ." ütles mr. Whitlam

Järg lk. 2

EPL Laupäeval, 25. jaan. 1975

Hoiatus Hanoile

Ühendriikide välisministeerium tegi 13. jaanuaril teatavaks, et ameerika valitsus on avaldanud ametlikku protesti Pariisi-lepingu rikkumiste vastu Põhja-Vietnami poolt. Protestikirjad on saadetud riikidele, kes rahvusvahelise Vietnami-konverentsi põhjal 1973. aastast peavad garanteerima Pariisi-lepingu täitmist: Nõukogude Liit, Hiina rahvavabariik, Suurbritannia, Prantsusmaa, Ungari, Poola, Indoneesia ja Iraan. Ärakiri protestist on saadetud Liitunud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile Kurt Waldheimile.

Põhja-Vietnam ja FNL on ameerika protesti kohaselt toime tulnud Pariisi-lepingu 23. jaanuarist 1973 rikkumisega kaheksas punktis: 1) Enam kui 160 000 põhjavietnami sõdurit on läkitatud Lõuna-Vietnami, 2) Kommunistide relvajõud Lõuna-Vietnamis on suurendatud kolmekordselt, 3) Kommunistlike vägede ühendusteid on laiendatud ja relvaladusid on suurendatud nii Lõuna-Vietnamis kui Laoses ja Kambodzhas, 4) Rahvusvahelisi vaatlejaid pole lubatud juurdepääsu piirkondadesse, kus relvarahu on rikutud, 5) Nii Põhja-Vietnam kui FNL on keeldunud maksmast oma osa kuludest rahvusvahelise järelevalvekomisjoni heaks, 6) Nad on samuti keeldunud koostööst seoses kadumaläinud ameerika sõdurite saatuse selgitamisega, 7) Mõlemad on põhjustanud poliitiliste läbirääkimiste katkestamise nii Pariisis kui Saigonis, 8) Üksteistkümmend linna, mis relvarahu sõlmimise ajal kuulusid Saigoni valitsuse ülemvõimu alla, on sest saadik vallutatud FNL-i ja Põhja-Vietnami vägede poolt.

USA protestis üteldakse lõpuks, et Põhja-Vietnami valitsus Hanois on vastutav toimetulnud relvarahurikkumiste eest ja järelikult peab leppima ka sellest tulenevate tagajärgedega. Milles need tagajärjed tegelikult seisavad, seda protestikirjas ei ütelda. Ajakirjanike küsimustele vastates keeldus ka USA välisministeeriumi esindaja ütlemast midagi lähemat. Ta kriipsutas aga alla, et valitsus mõtlevat käia vastavalt seadustele, mis keelavad otsest ameerika sõjaväelist vahelesegamist Indohiinas. Sellest tuleb järeldada, et USA omalt poolt püüab olukorda tasakaalustada majandusliku ja kaudse sõjaväelise abiandmisega Lõuna-Vietnamile, kuivõrd seda võimaldab kongressi nõusolek vastavate summade suurendamiseks. USA eesmärgiks on ikkagi Vietnami probleemi lahendamine läbirääkimiste teel, mitte sõjaliste abinõudega. Aga see eeldab muidugi toetuse saamist relvarahu ametlikult garanteerivate riikide poolt, nagu need on loetletud protestikirja adressaatidena peale Põhja-Vietnami.

Põhja-Vietnam ise püüab protesti tõrjuda seletusega, nagu oleksid USA süüdistused tema vastu lihtsalt Pariisi-lepingu määruste väär tõlgitsemine. Niiviisi loodab Hanoi valitsus nähtavasti üle saada eriti ameerika protesti esimesest punktist, mille kohaselt Hanoi on süüdi "enam kui 160 000 sõduri läkitamises Lõuna-Vietnami". Relvarahu lepingus puudub tõepoolest nimeline nõudmine Põhja-Vietnamile tema vägede tagasitõmbamiseks Lõuna-Vietnamis. Selle asemel köneldakse seal kõigi "vööraste vägede" äraviimisest, mis peaks ühesuguselt olema maksev nii ameerika kui põhja-vietnami vägede kohta. Seda nimelt põhjusel, et Lõuna-Vietnam oli ikkagi iseseisev riik sest saadik, kui Vietnam pärast Prantsuse koloniaalrezhiimi lakkamist 1954. aastal jagunes kaheks eriosaks: kommunistliku rezhiimiga Põhja-Vietnam ja demokraatliku korraga Lõuna-Vietnam.

Kommunistid ei tahtnud algusest peale sellega leppida, nagu näitab kurikuulsa Ho Tshi-minhi tee rajamine 1954. aasta lõpust peale. Esialgu kulges see rada, tegelikult suur sõjatee, läbi Laose idaprovintside. Hiljem, pärast kommunistliku agressiooni puhkemist, pikendati seda teed Kambodzha idaprovintsideni, haarates niiviisi Lõuna-Vietnami üha kaugemale lõunasse. Ho Tshi-minhi rajast kujunes tegelikult kommunistliku agressiooni mööduppuu, mida aga küllalt paljud pole ühel või teisel põhjusel tahtnud tähele panna. Vassimistele on Põhja-Vietnam muidugi kaasa aidanud oma huvides. Ta katsub samas vaimus nüüd üle siluda ka raskeid relvarahurikkumisi Lõuna-Vietnamis, kus ta ise on peasüüdlaseks oma käealuse FNL-i kõrval.

A. K.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0.
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 187:—
Termin (4 kuud) ... kr. 68:—
Kuu ..... kr. 18:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Eksamid

Chalmersi ülikooli juures Göteborgis, on saavutanud doktorikraadi Enn Päärt keemia alal. Ta on Siberisse küüditatud ja hiljem Tallinnas surnud ajakirjaniku Harry Päärti ja Mesike Ploompuu-Päärti poeg.

Doktoritöö teemaks oli "Determination of aeditol and groups in cellulose". Enn Päärt on kirjutanud neli tööd rahvusvahelistes teaduslikes ajakirjades. Töötab Chalmersi ülikooli juures lektorina tehnilise keemia alal.

Holland Law Center'i, University of Florida, College of Law, Gainesville Floridas lõpetas Rein Paabo õigusteaduse doktori kraadiga. Rein Paabo on sündinud a. 1947 Saksamaal Geislingenis. 1970 lõpetas ta Kentucky ülikooli Lexingtonis BA kraadiga administratsiooni ja poliitiliste teaduste alal, asudes siis õigusteaduse õpingutele.

Arvo Nenn 60-aastane

ARVO NENN

Stockholmis saab 25. jaanuaril 60-aastaseks arhitekt SAR Arvo Nenn.

Juubilar lõpetas kodumaal Tartu ülikooli õigusteaduskonna aastal 1942, pagulusse saabudes aga võitis noorepõlve huvi ehituste vastu ja nii alustas ta uusi õpinguid Stokholmi Tehnikaülikoolis (1949—1956). Arhitektina on ta juba aastaid tegev rootsi ja kogu maailma vanimas ehitustehnilises konsultfirmas Vattenbyggnadbyrån, millisel on olnud ka rohkeid rahvusvahelisi ülesandeid, nagu näit. Egiptuse Abu Simbeli templite päästmise projekt Assuani tammiga tekitatud üleujutusest päästmiseks. Arvo Nenni erialaks on kujunenud asulate projekteerimine ja tema poolt on lahendatud mitmed uute keskuste linnaplaaniprobleemid Stokholmis, Göteborgis j.m. Rootsi keskustes.

Arvo Nenn on olnud tegev ka eesti poolel, m.h. nõuandjana esimese Eesti Maja ruumide kujundamisel, samuti oma akadeemilises organisatsioonis Korp! Sakala, kus ta on olnud esimeheks.

Juubilari õnnitlevad sõbrad ja kaasvõitlejad.

Kohalik elu

GÖTEBORG
Kontsert-kirjandusõhtu

Eesti Maja Klubi korraldusel toimub kontsert ja kirjandusõhtu. Kaastegevad pianist Hilja Saarne ja tshellist Guido Vecchi, kaastegev näitleja Tiiu Haamer. Toimub Haameri, Köksi, Lutsu ja Paju kunstiteoste üleandmine Eesti Majale Göteborgi Eesti Maja Klubilt. Kõik on teretulnud, meie perenaised pakuvad oma parimaid koduküpsetatud saiu.

Klubi on avatud kl. 15, kontsert-kirjandusõhtu algab pühapäeval, 26. jaan. kl. 17.

GÖTEBORG
Koltjärve pidu

Laupäeval, 8. veebr. kl. 19 kohtume Vanalinna Rahvamajas. Kõikide piduliste soovi kohaselt mängivad Pilli-Juss ja Rein õlgeld lugusid jalakeerutuseks. Rikkalik toidulaud on kaetud oma käega võtmiseks. Pillimeeste puhkeajal suures saalis diskoteek-muusika pop-top. Populaarne noorte laulugrupp "Hämarik" esineb kahel korral. Kõik välkese- ja suuremaa inimesed teretulnud. Eelregistreerimine teief. 28 16 15 (Erika Kaing) ja 48 35 05 (Aksel Ojasoo).

Teretulemast kõigile ütleb Koltjärve Sihtasutus.

Johan Teras, Chicago EELK esimese reformatsiooni koguduse õpetaja, tähistas oma 65-ndat sünnipäeva. Kodumaal oli ta viimati Varbla koguduse õpetajaks, paguluses töötas ta alguses Norrköpingis, kus ta Kanadasse asus, kus ta enne Cicagosse asumist oli Toronto Kolmainu koguduse õpetajaks.

Heitti Teder ja Tiiu Valdes abiellusid aastavahetusel Malmös.

Goppers. . .

Algus lk. 1

Baltikumiks praegu näivad olevat olematud, siis pikas perspektiivis võib toetus täiskogu üle 100 arengumaapoolt pakkuda huvitavaid võimalusi balti riikidele".

Goppers laieb lõpuks, et balti rahvaste suhtes on rootsi ajakirjanduses valitsemas töeline handikap, mis seisneb selles, et siin kohaldatakse kaht mööduppuud ühelt poolt reportaazhideks n.n. kolmandast maailmast ja teiselt poolt sovjetiseeritud Baltikumist:

"Kui esimesel juhul õigusega loetakse vastuvõtmatuks kirjutamist nende maade kohta ilma et kirjeldataks rõhumist ja (neo) koloniaalset süsteemi, siis teisel juhul enamikus puudutatakse positiivselt sotsiaalseid või majanduslikke reforme, märkamata nagu et maa on okupeeritud vööra võimu poolt.

Kui Per Sjögren Dagens Nyheteris köneleb venestamisest, et see ei ole praegu hullem kui viie aasta eest, siis on see sama röömustav baltlastele kui põhjaameerika indiaanlastel kuulda, et indiaanlaste hävitamine ei ole läinud kaugemale kui ta oli 50 aasta eest. Venestamine Baltikumis on juba jõudnud kaugele. Paljudes kohtades Riias on vene keel ainuke kasutatav keel. Venelased, kes on 20 aastat elanud Riias peavad uhkuseasjaks, et nad ei oska läti keelt. Baltlaste silmis vaigitakse sageli rootsi ajakirjanduses sellest. See takistab omakorda baltlastel rohkem ratsionaalse hoiaku võtmist". Goppers leiab, et baltlastele oleks kasuks kuulata igalt poolt tulevaid arvamisi. (EPL/K)

Salule. . .

Algus lk. 1

Albert Kivikase seminaritööd Henrik Visnapuu luulest, kus Visnapuu ise esines oponendina.

Uurimuses "Lill tärkab su haua pinnast" jälgib Juhan Liivi luule mõjulugu eesti hilisemas liiurikas, demonstreeritud eriti Ernst Enno ja Kalju Lepiku luuletuste, lisaks aga veel 28 eesti nüüdisliiuriku loomingu varal.

Essee "Isamaalaul" esitab meie hümni ajalugu uues valgustuses ja näitab, kuidas võõrad võimud sekkusid ja takistasid selle laulmist suurtel eestlaste kokkutulekutel.

Dr. Herbert Salu esseistina on eriti aktuaalne seetõttu, et tema sellekohane looming projitseerib meie mineviku kirjandusliku ja ühiskondliku elu nähted tänapäeva. Püsiva eesti kirjandusloo uurijana on dr. Salu ainus, kes väljaspool kodumaad on täisajaliselt saanud pühenduda nimetatud alale ning avaldanud rea silmapaistvaid uurimusi eesti kirjandusloo vallast."

Dr. Salu on oma uurimuslikus loomingus käsitlenud ka rahvaluule küsimusi, muuhulgas ka rahvaluule sugemeid eesti ilukirjanduses. Mis puutub esseistika auhindamisse, siis on varem Visnapuu nimelise Kirjandusfondi auhinna sel alal saanud prof. Ants Oras oma esseedekogu "Lalemasse ringi" ja lühimonograafia "Marie Under" eest. (VES)

Uppsala Lärarhögskola lõpetas keskastme õpetaja kompetentsiga Helene Laan, kes nüüd Uppsala ülikoolis end tälendab ka eesti keeles.

Protest. . .

Algus lk.1

ülbelt, kes teatavasti ühel teisel kõnekoosolekul pidas kohaseks üht protesteerivat eesti daami söimata "natsilibuks". Kuid baltlastest ei ole sellest peale mr. Whitlamil rahu olnud. Demonstrante on ta pidanud üle elama USA-s, Inglismaal ja nüüd ka Saksamaal, kus 16. jaanuaril peaministri Lääne-Saksamaa külastusega ühenduses balti rahvuste esindajad kogunesid Bonnis Austraalia suursaatkonna ette, kandes anekteerimise akti tunnustamist hukkamõistvaid transparente ja plakateid. Demonstrandid jagasid sündmust selgitava sisuga lendlehti nii kohapeal kui ka mujal Bonnis.

Demonstratsiooniks oli Balti Komitee kokku kutsunud eestlasi, lätlasi ja Leedulasi Bonni ja Kölni piirkonna asulatest.

Austraalia saatkonna ees seisvat Saksa politseivalvet kövendati mitme ametniku võrra, kes küll eestlaste, lätlaste ja leedulaste kõigiti distsiplineeritud demonstratsiooni mingil viisil takistada ei püüdnud.

Alles siis kui kolm esindajat (eesti, läti leedu) märgukirja üleandmiseks saatkonna maaalale siirdusid ja saatkonna võrestikuga suletud ukse taga seistes selle avamist ootasid, kaasnesid nendega kaks saksa politseiametnikku. Kui üks kohaliviibiv saatkonnaametnik läbi suletud ukseväre jaatavalt saksa politsei küsimuse peale vastas, kas ta on nõus kolme demonstreerivate eestlaste, lätlaste ja leedulaste esindajat jutule võtma, astus ta tagasi ja uksevõrestik avati. Kui märgukiri oli Mr. Whitlamile üleandmiseks saatkonnaametnikule ulatatud, suleti taas saatkonna uksevõrestik. Demonstratsioon saatkonna hoone ees kestis veel ligi paar tundi edasi.

Peaminister Whitlam viibis samal ajal Saksa kantsleri Helmut Schmidti jutul ja sellele järgnes vastuvõtt president Scheeli juures Willa Hamerschmithi ruumides.

SIIT ja SEALT

Avo Kittask, eesti bariton Torontos, esines Kanada ooperi sügislavastustes: Boris Godunovis ja Hispaania tunnis, kus Kittask on Marcello rollis.

Arnold Tralla, Toronto leivatööstuse "Viiking" omanik, ostis USA-s Miami põhjaossa omale kinnisvara kavatsedes sinna elama asuda. Lähedusse kavatsevad asuda veel Virgin Islandil elunevad ins. Karl Mörd ja tema lauljatarist abikaasa Irma Kalvet.

August Esop, arhitekt Ottawas, Kanadas, tähistas oma 75-ndat sünnipäeva. Iseseisvas Eestis oli ta Asundusameti ehitusbüroo juhataja. Ta oli a. 1944 üks pääsenuid põgenikelaeva "Nordsterni" hukkumisel, kus ta kaotas perekonna. Kanadas on ta töötanud föderaalvalitsuse juures oma erialal.

Arno Niitof, tuntud baritonilaulja, laulupedagoog ja majandusteadlane Montrealis, Kanadas, tähistas 70-aastast sünnipäeva. Kodumaal oli ta viimati Konservatooriumi lauluosakonna juhataja.

Toomas Karmo, kes kevadel Kanadas lõpetas Halifaxi ülikooli rea auhindadega, nende seas võimalusega edasi õppida Inglismaal Oxfordi ülikoolis, saabus inglismaale, et selle kuulsa ülikooli juures saavutada magistri kraadi. Enne Inglismaale minekut viibis ta mõned kuud Prantsusmaal, kus ta töötas ühe kloostri restaureerimisel.

Pagnoli "Kauged rannad" on Stockholmis järgmiseks teatrisündmuseks. Pinna Stuudio etendused toimuvad laup. 1. veebruaril kl. 19 ja pühap., 2. veebruaril kl. 17. Eelmüük Eesti Kultuuri Koondises. Pildil "Kaugete randade" ansambel: vasakult Jussi Romot, Lea Trepp, Elmar Nerep, Mari Kiuman, Aleksander Piht, lavastaja Jüri Paul Jürgenthal ja Roman Väli (EPL-foto Lepper).

Sada olid huvitatud pensionäride kodust

Pühapäeval, 19. jaanuaril toimunud informatsioonikoosolek eesti pensionäride kodu küsimuses meelitas kokku 100 inimest. Informeerivas osas tutvustas Rootsis avanevate võimalustega Muusa Ericsson ja Voldemar Kiviaed köneles rootsi pärandusseadusandlusest, puudutades ka praegu okup. kodumaal kehtivat vastavat seadusandlust, kuna mitmetel juhtudel tuleb inimestel ka sellega kokku puutuda. Ta käsitles ka sihtasutuste loomisest ning elamuõiguseühingute moodustamisest.

Pärast ettekandeid järgnes elav diskussioon, mis alla kriipsutas üldist huvi. Moodustati töökomisjon koosseisus: Muusa Ericsson, Voldemar Kiviaed, Kristjan Meikop, Liis Mesikepp, Siim Saare ja Jaan Vilval, kopteerimise õigusega vajaduse korral. Esmajoones on väga oluline koopteerida paar pensionäri, kellel olemas kogemused puhkelust ja otsene kontakt eesti vanuritega.

Töötoimkonna ülesandeks on vajalikkude sammude astumine et eestlaskonna vanuritele luua kõige sobivamal kujul ja soodsate tingimustega, iseseisev individuaalne kodu vajaliku teenindamise, arstiabiga jne ning seltskondliku koosvilbimise võimalustega.

Kohapeal järgnenud töötoimkonna esimesel koosolekul otsustati väljatöötada küsimusleht lähetamiseks vanuritele ülemaailses ulatuses nende vajaduste ja huvi dokumenteerimiseks. Samuti otsustati ühendusse astuda ametivõimudega sotsiaalsetes ja majandusliikudes küsimustes. Järgmine töötoimkonna koosolek on kolmapäeval, 5. veebruaril. (Kui on küsimusi või ettepanekuid, palutakse pöörduda tel 765 39 96, õhtuti, või kirjalikult aadressil: Farkostvägen 12, I tr., 181 35 Lidingö, Muusa Ericsson.)

DN käis Eestis:

Kirovi nim. kalurikolhoos paraadnäide ent nõukog. oludes ka paradoksaalsus

Kirovi nimeline kalurikolhoos, mis asub Tallinna külje all, on hästiõlitatud suurettevõte, kuuludes Eesti ja kogu uniooni jaoks kavandatud suurde plaanimajandusse. Tegemist on paraadnäitega, mida meeleldi demonstreeritakse töendina süsteemi efektiivsuse kohta. Kuid ühtlasi on Kirovi kalurikolhoos ka vasturääkivus nõukogude ühiskonnas, kirjutab oma Baltikumi käsitlevas artikliseerias Dagens Nyheteri korrespondent Per Sjögren. Edasi kirjutab ta:

Valitsustegelaste PR-meeste poolt korraldatud välisküllaliste liiklus sinna on kujunenud niivõrd ulatuslikuks, et see on põhjalikult ära tüüdanud kolhoosi juhtkonna.

Just sellepärast esines alguses Kirovi kandist sissejuhatavat uriseemist, kuid lõpuks jõuti siiski nii kaugele, et DN-kaastööline transporditi sinna.

Haldushoone teisel korrusel asub n.ö. võimusalongide eestuba. Tegemist on saaliga, kus paikneb viie meetri pikkune kirjutuslaud mitme telefoniga. Laua taga asuv tool on tühi, vahetevahel helisevad huupi telefonid.

Seinal on nonfiguratiivne kunst, põrandel täiskattevaip. Vinklis vastu suurejoonelist lauda paiknevad topeltridades kakskeist sohvat. Plastkattega väikelaudadele on asetatud ajakirju.

Kolmel küljel on mustad uksed, varustatud kolhoositegelaste tiitlitega. Nende tagant kuuldub hääli ja üks või teine tegelane klirustab eestoast läbi ja uksest välja.

Nii tavaliselt N. Liidu bürood välja ei näe, nendib Per Sjögren.

Administratsioonihoones paiknev kohvik on tippelegantne ja koos baari elegantsete polstertoolidega tundub võrdluses tavaline keskmine rootsi söökla üsna räpasena. Administratsioonihoone taga asub 12-korruseline teeninduskeskus ja selle kõrval uus restoran, polikliinik ja puhkekodu.

Kolhoos asutati 1950. Sellest ajast peale on see pidevalt kasvanud ja praegu hõlmab see 260 km Eesti rannikust vastu Soome lahte, pluss mõned saared. Tegemist on teiste sõnadega kahe kolmandikuga Eesti põhjarannikust, ütleb DN-korrespondent.

Edasi mainib Sjögren, et tegemist on integreeritud toiduainetetööstusega, mis võtab merest rääma, suitsutab või keedab neid kuumas õlis ja paneb need purkidesse. Aastatoode on 22 miljonit purki, mis müüakse hea kasumiga. Kolhoos on ise välja töötanud vastava tootmistehnika, valmistab purgid oma tehases, toodab ise suveniire ja mööblit ning müüb peale kõige muu veel lilli omaenda kasvuhoonetest Tallinnas asuvas "uhkeldavas hotellis" (nähtavasti mõtleb autor Viru hotelli. Toim.).

Kirovi nim. kalurikolhoosi üks direktoritest on Per Sjögrenile jutustanud, et möödunud aastal oli käive umbes 39,1 miljonit rubla (umbes 240 miljonit krooni) kusjuures investeeriti neli miljonit. Raha peab raha tegema, nentis direktor.

Seevastu ei meeldinud direktorile küsimus, miks kolhoos omab niivõrd rohkesti erisuguseid töösutusharusid, kuid ta vastas:

— Purke näiteks on tasuv toota paigas, kus neid kasutatakse. Ei saa ju olla tasuv transportida õhku tühjades purkides.

Per Sjögren kirjutab, et kolhoosil on praegu 4 439 aktiivliiget ja 726 pensionäri. Tuhat liiget elavad Tallinnas, kuid kui arvestada kõiki neid, kes elavad kolhoosi-maa-alal, on elanike totaalarv 10 000, jaotatuna kaheksale keskusele.

Pooled inimestest töötavad kalandusega, nii püügiga kui ka kala töötlusega, ülejäänud vastutavad halduse ja teeninduse eest. Kolhoos kalastab ainuüksi Läänemerel (räime ja lesta), ent püük on kvoteeritud, et kalavarud ei lõppeks. Sest siis kaoksid ka Kirovi kalurikolhoosi eeldused jõukuseks.

DN-korrespondendile on kolhoosis jutustatud, et otsus, mis nägi ette kalatöötlemise ülevõtmist suuremas skaalas, tähendas seda, et vanad külad päästeti. Muidu oleks noorus neist täielikult lahkunud. Nüüd on olemas tööd nii meestele kui naistele, on ehitatud välja ühiskondlikku teenindust ja laiendatud vabaaja veetmise võimalusi.

Kui mõlemad lapse vanemad on töötanud ühe aasta kolhoosis, saavad lapsed tasuta koha lasteaias. Liikmed saavad tasuta teenindust, näiteks juukselõikust või ükskõik mida 80 rubla väärtuses aastas. See on tegelikult palk korralise palga kõrval. Kuid kolhoosi juhtkond on ka teadlik, et raha investeerimine teenindusse on tasuv.

Alates 60-ndate aastate keskelt on pensionid kindlustatud nii kalanduse kui ka põllumajanduse alal töötajatele. Per Sjögren kirjutab, et pensionide alammääraks on 50 rubla, kusjuures maksimaalne suurus on 110 rubla kuus. Seevastu aga saavad vanad veteranid, kes on töötanud kolhoosis 20 aastat, ekstra lisandeid vastavalt juhatuse otsusele.

Selleks, et saada inimesi kolhoosi ja neid sääl ka alles hoida, toetab kolhoos individuaalmajade ehitamist. Kes soovib ehitada, saab laenu. Kolmandik laenust kustutatakse. Raha võib laenata ka remontideks ja isikule, kes teeb töö ise ja hästi, kustutatakse hiljem kolmandik laenust.

Kalur Kirovi nimelises kalurikolhoosis teenib läbilõikes 400 rubla kuus, nendib Sjögren. Mees- ja naistöölised kolhoosi kalatöötluses teenivad aga keskmiselt 170 rubla kuus.

Lõpuks ütleb DN-korrespondent, et ühes kolhoosi kaupluses võis osta värskeltsuitsutatud räime, mis maksis kolm krooni kilo. "See maitses jumalikult". (EPL/JA).

Kohtume 8. veebruaril kooride ja näitlejate ballil Stockholmis!

Laupäeval 8. veebruaril 1975, kell 19.00 kutsume kõiki ballile Stockholmi Strand hotelli peoruumidesse Nybrokajenil. Ütleme teretulemast nii vanale kui noorele, kaugelt või ligidalt! Söögi — joogi — tantsu vahesid täidame kireva kavaga ja hoolitseme selle eest, et ikka ja jälle midagi meelepärast juhtuks.

Sel õhtul on meil rõõm ballikülalistele pakkuda kõrgeklassilist, kõlavat laulu meile kõigile hästituntud lavajõududelt — Mari Kamp ja Harri Kaasik, kes esitavat nii soolot kui duetti. Edasi võlub meid meie kuulus viiulikunstnik Alfred Pisuke nagu alati oma kauni ja osava mänguga.

Kavast ei puudu ka koorilaul. Saame kuulda nii Stockholmi Eesti Naiskoori Hilma Nerep-Mossini juhatusel kui ka hiljuti 30. aastast juubelit tähistanud Stockholmi Eesti Meeskoori oma juhi Lembit Leetma kindla käe all.

Kõik need esinemised ja veel muu huvitava ja lõbusa põimivad toredaks elamuseks kokku näitlejad Epp Lohk-Sundström ja Uno Tõnissoo, kes õhtu jooksul esinevad teadustajatena.

Laudade ettetellimine on täies hoos ja siin kehtib seadus, mida varem seda parem. Balli hind on 45:- krooni ja tellimisi võtavad vastu esmaspäeva 3. veebruarini: L. Puusepp tel: 0758/148 41 ja E. Truuvet tel: 08/88 97 53.

Palume kõiki veel jälgida balli teateid Eesti Päevalehes kuni laupäeva 8. veebruarini.

Kõik sõbrad ja tuttavad kohtuvad kooride ja näitlejate ballil!

"Ristiteta hauad" ingliskeelne tõlge saab häid arvustusi

Arved Viirlaiu romaani "Ristideta hauad" ingliskeelne tõlge pealkirjaga "Graves vithout Crosses" on mitmel mandril inglise keelt lugejate hulgas äratanud tähelepanu. Romaani on positiivselt ja tihti väga kiitvalt arvustatud, ühtlasi on sellega seoses meelde tuletatud balti rahvaste saatust. Kirjanik on saanud mitmelt poolt isiklikke kirju.

Dr. Krisna Srinivas Madrasest kirjutab: "Ma olen teie suurepärasest romaanist väga vaimustatud. Teie peaksite tuntud olema kogu maailmas." Ühtlasi palub kirjutaja autorilt, et saadaks oma lähituse india poeetide kokkutuleku puhuks.

John Russell Madridi Inglise saatkonnast kirjutab muuhulgas: "Ma veetsin rõõmsa talve umbes 40 aastat tagasi õppides Tallinnas vene keelt. Ma elasin vene valgete perekonnas Toompeal. Kohtunuku tänav 10. Mul on olnud palju eesti sõpru ja ma meenutan eestlasi alati kui lahkeid ja julgeid inimesi. Ma töötasin Moskva Inglise saatkonnas, kui Punaarmee okupeeris Eesti, ma käisin hiljem Eestis meie endist konsulaati likvideerimas. Olin masendatud, saades kuulda, mis oli juhtunud paljudega minu sõpradest."

Rahvusvahelise "World Poetry Society" juhataja Mabelle Lyon Phoenixist, Arizona, USA, on suure huviga lugenud Viirlaiu raamatut ja tahab avaldada seda (samuti Viirlaiu luuletusi ja elulugu) organisatsiooni ajakirjas POET.

Ajalehtedest kirjutab Viirlaiu raamatust muuhulgas "Hong Kong Times". Peatoimetaja sulest pärit olev artikkel on kahjuks hiina keeles.

"Seattle Post-Intelligencer" kirjutab muuhulgas: "Autor ei tee propagandat, vaid vaatleb inimhinge katseid leida mõtet uskumatute kannatuste hulgas. Romaani veenev ilu ja jõud võimaldab selle lugejail osa võtta välkese rahva tragöödiast. Mis juhtub nendega on tähtis kõigi rahvaste saatuse suhtes. Silmade sulgemine tõele tähendab vabadusest loobumist igal pool."

"The Expositor", Brantfordis kirjutab: "Kanada eestlased on kõige ägedamad protestijad Nõukogude Liidu poolt Ida-Euroopale peale pandud ikke vastu. Viirlaiu raamat väärib lugemist kõigi nende poolt, kes pole elanud ühegi teise poliitilise rezhiimi all. See tuletab meelde, et vabadus kaob, kui seda hakatakse võtma nagu iseenesest mõistetavat selka."

Ajalehed rõhutavad, et Viirlaid on loobunud raamatu honorarist tõlkefondi kasuks, mis peab soodustama väikerahvaste kirjanduse tõlkimist. (EPL/AI)

Kolonel Villem Saarsen (seljaga) vestlemas Stockholmi Eesti Majas 10. jaanuaril. (EPL-foto TRUMMER)

Eksiilvalitsused ja eksiilülendamised koloneli vaatluses

Möödunud aastal, seoses Oslo-valitsuse poolt toime pandud ohvitseride ülendamistega tekkis Eesti Päevalehes poleemika kolonel Villem Saarseni (83) ja Oslo-valitsuse juhi Tõnis Kinti (78) vahel, kuna esimene leidis, et ülendamised on mitte ainult korravastased vaid ka tühised ja teine omakorda väitis, et rahuaegsel edutamiskorral ei ole midagi tegemist võitlusseisundiga. Tõnis Kint seejuures nimetas oma oponenti "rahuaegseks ohvitseriks", kes pole võidelnud Vabadussõjas.

Tõnis Kintile lähedalseisev New Yorgi väljaanne Eesti Postimees, mille toimetajaks on üks Oslo-ministritest August Kärsna, andis selle vaidluse järel ruumi omaaegsele Vabadussõjalaste tegelasele Albert Ohvrilile, kes kahte numbrit läbivas avalikus kirjas ründas nii kolonel Villem Saarseni kui ka USA-s elunevat teist iseseisvuseaegset kindralstaabiohvitseri major Juhan Madiset, kindral Laidoneri adjutanti. Nendes artiklites tungitakse teravalt kallale Konstantin Pätsile ja Johan Laidonerile ning viimasele lähedal sesisnud mõlemale kindralstaabiohvitserile, tembeldades riigijuhte venelaste ja kommunistide abistajateks ja samas stiilis süüdistades ka ohvitserisid, laiendades süüdistusi kol. Saarseni osas ka vapside juhi Sirki surmale Luksemburgis. Ohvril ähvardab, et "pagulaskond nõuab" Saarseni ja Madise "alandamist reameesteks" — Tõnis Kintilt.

Nende, Rootsi-eestlaskonnale vaid kuuldamisi tuttavate süüdistuste puhul pidas kol. Villem Saarsen Stockholmi Eesti Majas avaliku loengu, kuhu kogunes umbes 40 kuulajat. Oslo-valitsuse esindajaid ei olnud kohal, kuigi referent oli välja kuulutanud, et ta köneleb "Eesti Vabariigi põhiseadustest ja Olso-valitsustest". Ettekanne diskussiooni ega küsimusi ei tekitanud.

Kolonel Saarsen, käsitles lühidalt meie põhiseadusi ja nendest tekkinud raskusi, Vabadussõjalaste veterani-liikumise tekkimist, millest hiljem tehti võimule püüdlev poliitiline liikumine Artur Sirgu juhtimisel, kes esile kerkis just põhiseaduste krüisi taustal. Sirk põgenes vanglast välismaale ja paguluses Luksemburgis Esternachi linnas surma sai. Tekkinud kuulduse puhul, et Eesti riigijuhid on lasknud Sirgu mrövata, käis kol. Saarsen paguluse algaastatel Luksemburgis minevikku uurimas ja kirjeldades tookordset reisi, kordas ta oma tookord avaldatud veendumust, et midagi kuritegelikku ei toimunud, tegemist oli nagu algne uuriminegi näitas, enesemõrvaga.

Riigijuhte aga süüdistatakse edasi ka siin paguluses, konstateeris köneleja. Kol. Saarsen vestles isiklikest mälestustest ja kokkupuutumistest nii iseseisvuse ajal kui paguluses juhtivate inimestega.

Oslo-valitsuste küsimuses asus ta seisukohele, et need ei ole legaalsed ja järelikult ei ole kõigi nende kolme (Rei, Varma ja Kinti) valitsuse ülendamistel-alandamistel sõjaväelises osas mingit väärtust, pealegi veel, kus kinni ei peeta Eesti vabariigis valitsenud ohvitseride edutamise seadusest. Ta töi näitena Oslo,sõjaministri, iseseisvusaegse ratsarügemendi veltveebli Avdy Andersoni koloneliks ülendamise, mille ümber käinud poleemikas T. Kint väitis, et Andersoni ülendamise kohta "ratsaväe ja kerge soomusväe kapteniks" sakslaste poolt on kõik tunnistused olemas, samal ajal kui Anderson ise a. 1956 kirjas referendile juttustab, temalt Tshehhis on kõik dokumendid ära võetud ja palub anda notariaalset tõendit tema teenistuse kohta Wehrmachti depoos ja SS-is, mida ta ka tookord sai.

Kol. Saarsen leidis, et T. Kint on tema vastu poleemikas tarvitanud ekslikke andmeid. Ta jutustas ka seda, miks ta Vabadussõjast osa ei saanud võtta ja võitles Poola armees. Nimelt oli talle Laidoner 1917 a. lõpul koos kindral Sootsiga annud ülesande minna Moskvasse muretsema eesti väeosadele soomusmasinaid tutvusi pidi. Täitnud edukalt ülesande ja jõudnud teel koju Petrogradi, oodanud sel elanud onu juures kooraldus mitte koju minna, kuna karta oli sakslaste vangistamist. Ta läks Poolasse, kust tegi varsti uue katse kodumaale pääsemiseks, ent tec oli läbi lõigatud. Nii astus ta Poola armeesse ja võitles seal, kuni sai kodumaale tagasi pöörduda. Ta jutustas veel, et 1917 a. detsembris kodumaale mineku eel istus ta kinni punaste vanglas Ostrovis ja alandati soldatite ja Talupoegade kohtu ees juba siis reameheks.

— — —

August Esop, tuntud eesti arhitekt Ottawas, tähistas oma 75-ndat sünnipäeva.

Jaan Heimeste, kes töötab farmatsöidina juhtivalt ühes Montreali arstimitefirmas, esindas oma firmat New Yorgis toimunud rohuteadlaste liidu aastakoosolekul.

Karl Pärl, New Yorgi Marine Midland Bank välisosakonna asepresident, sõitis koos abikaasa Anniga Kolumbiasse rahvusvahelisele panganduskonverentsile. Ametrireis viib veel Ekuadori ja Venetsuelasse.

Eedo Karrisoolt, tuntud ooperitenorilt, kes elab nüüd Lille Rockis Arkansase osariigis, ilmus heliplaat "Armastatud meloodiaid".

• Perenaistele

Vastused küsimusile

KÜSIMUS: kuidas küpsetada häid sarvesaia? Minu omad jäävad kuivad ja rabedad. Kas sellest et tarvitan kergitamiseks küpsetuspulbrit?

Vastus: ka pärmi tarvitamisel võivad sarvesaiad jääda tahked või rabedad. Oleneb sellest kui palju on võetud rasvainet ja jahu ja missuguses ahjutemperatuuris neid on küpsetatud ja kui kaua. Võiks katseks tarvitada järgmist retsepti.

PIISKOPISAIAD

30 g pärmi, 1 dl kohvikoort, 100 g võid, 1-2 sl suhkrut, 1 muna, 5-6 dl jahu, pisut soola. Täitmiseks: 1 sl võid, 2 sl suhkrut, 10 magusat mandlit. Pärm segada kohvikoorega. Lisada natuke jahu nii et saab vedel taigen, eelkergitis. Või, suhkur ja muna hööruda vahuliseks. Kerkinud taignale lisada soola, võivaht ja vähehaaval ülejäänud jahu. Taigen segada siledaks, mitte sõtkuda ja rullida kaheks kettaks. Mõlemad kettad lõigata risti- pöiki läbi, esi-algu neljaks ühesuuruseks osaks ja siis iga osa pooleks. Nii saab kaheksa sektorit, kolmnurka.

Puhtad mandlid hakkida, segada suhkruga ja võiga. Igale kolmnurgad panna natuke mandlitäidist ja kolmnurgad rullida kokku suunaga sissepoole. Lasta plaadil kerkida. Määrida munaga ja küpsetada 225-kraadilises kuumuses 7-8 minutit.

KÜSIMUS: kuidas teha mahla slånbärist? Ei tea eestikeelset nime. Korjasin neid sügisel metsast okkaliste pöösaste küljest. Hoidsin neid tänini sügavkülmetuskastis. Nendest tehtud mahl olevat maitsev ja kuidas on selle mahla tootevääruesega?

Vastus: eestikeelne nimi on laukamari (laukapuu-mari), lad. k. Prunus spinosa. Eestis esines Väike-Pakri saarel. Kuulub suurde ploomide (Prunus) sugukonda nii kui kirsid, aprikoosid, toomingad j.n. Laukapöösa mari on tugevasti mõrkjas kuid kui marjad on saanud "külmast näpistada" on nende maitse mahenenud. Seni kuni vastavas literatuuris pole toiduainete nimestikku arvestatud laukapöösamarja, ei saa täpsemalt edasianda tema väärtust toiduainena. Teadaolevalt on laukamarja viljalinas palju happeid, eriti rohkesti parkhapet ja puuviljatuumedes sinihappeühendeid mis on mürgised. Mahla valmistamisel on soovitav marju mitte katki tampida.

LAUKAMARJAMAHL

1 kg s.o. umbes 1,5 lt külmavõetud marju uhtuda puhtaks ja panna fajanssnõusse. Valada peale 7 dl tugevasti keevat vett. Järgmisel päeval mahl ärakurnata, kuumendada keemispunktini ja valada kohe marjadele. Seda toimingut korrata veel 2-3 päeval. Sellejärele panna mahl koos marjadega umbes 30 minutiks nõrguma. Marjad visata ära, mahl mõõta ja panna panna keema. Kui mahl keeb, lisada 1 lt mahlale 6-7 dl suhkrut. Keeta umbes 5 minutit ja vaht riisuda. Kuum mahl valada kohe puhtatesse kuumadesse pudelitesse kuni pudelikaela ülemise ääreni ja kruvikapsel keerata peale.

Mahlal on karge kirsimaitse ja on Rootsis laialdaselt tuntud. Tarvitatakse maitseandmiseks jookidele, puuviljatarretistele ja kisselidele. Tõenäoliselt ei omanda laukamarjamahl nimetamisväärset toiteväärtust, väljarvatud see kaloritehulk mida annab mahlale juurdelisatud suhkur.

Ellen Roosme

— — —

Edmund Valtman, eesti tuntud karikaturist ja Pylitzeri ajakirjandusliku auhinna laureaat, oli esindatud suures ajakirjas "US News & World Report" värvikarikatuuriga, mis kujutas president Fordi oma töötoas, kuhu trügitrügivad sisse probleemid: tööpuudus, inflatsioon, koeksistents, Lähis-Ida jne.

Alan Tomson, kadett USA sõjaväeakadeemias West Pointis, püstitas akadeemia uue rekordi sõjalises viievõistluses.

Tshiili kasutab UNO-s Balti riikide saatust

NEW YORK (VES) — UN täiskogu viimasel istungjärgul, mis lõppes enne jõulu, meenutati Balti vabariike ja nende praegust olukorda sõnavõttudes riikide esindajate poolt kahjuks ainult kolm korda. See toimus täiskogu avamise ajal peetud kõnes 28. septembril ja pikemas sõnavõtus aseadmiral Ismael Huerta poolt, ning kolmandana Tshiili esindaja sõnavõtus enesemääramise õiguse resolutsiooni puhul.

Kõige teravamalt tõi olukorrad välja aseadmiral I. Huerta. Ta märkis kokkuvõttes, et suurimaks tsünismiks ja maskeraadiks on, et N. Vene oma satelliitidega on toetamas inimõiguste resolutsiooni ettepanekut. Kõik teavad, et N. Vene rezhiim toetub terrorile ja õiguse ning vabaduse eitamisele. Ei ole vaja meenutada Stalini kuritegusid, millised hukka mõistis juba Hrushtshov. Pole vaja meenutada natside ja nõukogude pakti, Poola jaotamist ja poola ohvitseride tapmist Katõnis, pole vaja meenutada kallaletungi Soomele ja Balti riikides toimunut. Keegi ei saa ka unustada Ungari rahva mõrvamisi, Tshehhoslovakkia mahasurumist ja Berliini häbimüüri jne.

Meenutatust ei olnud aga midagi UN-is arutusel ega üleski tõstetud selleks.

• Keelenurk

Visa hingega vigu

Näited on võetud ajalehtedest.

ametvõimud: 'see on ametvõimude otsustada'. Peab olema **ametivõimude.** Samuti ka 'ametiasutus, ametiisik, ametikaaslane, ametipuhkus, ametiriietus' jne.

kumbagile: 'rahvapensioni summasid kõrgendati kumbagile kahest abielulisest'. Peab olema **kummalegi.** Sõna 'kumb' käändub nagu 'vend': vend, venna, venda, vennale, kumb, kumma, kumba, kummale'. -gi ja -ki liidetakse alati sõna lõppu, järelikult: vennalegi, kummalegi.

mitmet liiki: 'inimesi on ju mitmet liiki'. Peab olema **mitut liiki, mitut moodi, mitut sorti.**

omale: 'Enno Hallek kindlustas omale koha', 'hakkavad omale aluspõhja muretsema'. Küsimusele 'kellele?' vastates peab olema **endale** ehk **enesele** (saksa 'sich', rootsi 'sig'). 'kindlustas endale (enesele) koha', 'muretses endale (enesele) aluspõhja'.

vanimaks ajaleheks: '... on vanimaks ajaleheks vabas maailmas', 'praegune kuningas on eelmisele kuningale pojapojaks'. ks-lõpuline kääne (saav, translativ) tähendab juhuslikku, lühemaajalist olemist **kellenagi või millenagi.** Pidevat, pikemaajalist või alatist olemist tuleb väljendada nimetava käändega (nominativ, küsimused 'kes?, mis?'). Järelikult: '... **on vanim ajaleht** vabas maailmas', 'praegune kuningas **on** eelmise kuninga **pojapoeg'.**

pea: 'pea igaüks köneleb demokraatiast', 'valitseb pea piiramatu võimuga'. Selles tähenduses tuleb tarvitada **peaaegu** ehk **peagu.** 'peaaegu (peagu) igaüks köneleb demokraatiast', 'valitseb peaaegu (peagu) piiramatu võimuga'.

sama: 'see tendents on olnud sama tugev kui . . .', 'vähemalt sama tähtis kui . . .'. 'sama' tähendab 'seesama'. Esitatud näidetes tuleb tarvitada **niisama,** sest tegemist on võrdlustega.

tantsitar: 'kõnnib kui tantsitar'. Peab olema **tantsijatar,** aga veelgi parem on **tantsijanna,** sest soome keelest laenatud -tar naissoo tähendajana sobib rohkem poeetilises ühenduses või mütoloogiliste olendite puhul, näit. ilmatar.

toitained: Ei tohi ära vahetada sõnu 'toitained' ja 'toiduained'. Toitained on toitudes sisalduvad toitvad ained: valgud, süsivesikud jne. Toiduained on leib, piim, liha, juurvili jne.

tulevad: 'põgenikud tulevad rootsistada', 'need aktsioonid tulevad teostada'. Aktsioonid ise ei tule ega lähe kuhugi, vaid need **tuleb teostada.** 'põgenikud **tuleb rootsistada'.**

HELMI ELLER

Chaplin löödi Briti rüütliks

Sir Charles (end. Chaplin).

LONDON (VE) — Inglise kuningakoja vana traditsiooni kohaselt avaldas kuninganna Elizabeth II uusaasta päeval nimistu, mille kohaselt nii inglise kui Commonwealthi kodanikud saavad autasusid ja tiitleid. Käesoleval aastal sisaldas kuninganna nimestik 700 nime. Nende hulgas oli Charles Spencer Chaplin, tummfilmikoomik, kes on 85 aastat vana ja elab Shveitsis, kuid on siindinud Inglismaal.

Charlie Chaplin on nüüdsest peale Sir Charles ja ta ametlik tiitel on Briti Impeeriumi Ordeni rüütel-komandör (Knight Commander of the Order of the British Empire). Samasuguse tiitli osaliseks sai 93. aastane inglise autor P. G. Wodehouse, kes on kirjutanud üle saja humoristiliku raamatu.

Pisut vähema tiitli sai 30. aastane Lester Piggott, kes on üks maailma parimaid dzhokisid. Kuninganna teatavasti on suur hobuste võidusõidu entusiast. Lester Piggott on tiitliga Briti Impeeriumi Ordeni ohvitser.

Orjalaagrisüsteemi alused Marxi teooriast praktikani

A. Solzhenitsön analüüsib oma suurteose kolmandas osas vangilaagrite süsteemi tekkimist: Riik vajas odavat tööjõudu, kõik pidi kiiresti arenema. Vangid moodustasid peaaegu kuludeta tööjõu, neid sai vajaduse korral ühest paigast teise paisata. Vangid olid vabad perekondlikest sidemeist, nelle polnud tarvis ehitada elukortereid, koole, haiglaid.

Selle juures oli lihtne toetuda Marxile, kes õpetas, et kurjategijaid (need olid muidugi kriminaalkurjategijad, sest Marx ei võinud uneski näha, et ta õpilased võiksid näha oma vastastes kurjategijaid!) tuleb parandada "produktiivse töö abil". Sellest õpetusest arenes välja printsiip (mis esineb N. Liidu seadusandluses 1926, et pole olemas mingit "süüd" või "karistust" vaid ainult "sotsiaalne oht" ja "sotsiaalne kaitse". Sellest arenes omakorda Võshinski juures välja põhimõte: "Tuleb revolutsioonilise võimu abil lokaliseerida ja paranduslaagrites kahjutuks teha vana ühiskonna kuritegelik element". Rõhutada tuleb sõna — "kahjutuks teha" s.t. likvideerida.

Samal ajal, kui niisugune kahjutukstegemine N. Liidus toimub, kirjutab "paranduslaagreid" külastanud New Yorgi osariigi ülemkohtunik Leibowicz ajakirjas "Life": "Oma karistuse kandmise ajal on vangil kogu aeg alles oma eneseväärtuse tunne. . ." Solzhenitsön kommendeerib: "Oo õnnelik New York State, kes omab kohtunikuna nii teravmeelse eesli! Oo teie söönud, muretud, vastutuseta välismaalased märkmikutega ja sulepeadega — kui palju kahju olete teinud oma edevusega, tahtes näidata oma teadmisi alal, kus te midagi ei tea!"

Solzhenitsön juhib tähelepanu asjaolule, et vahel on võrreldud laagrivange omaaegsete pärisorjadega. Ta pole selle võrdlusega rahul. Erinevused on suured — ja need on imestamisväärselt pärisorjade kasuks:

Pärisorjad töötasid ainult päikese tõusust loojumiseni — laagrivangid töötavad tihti pimeduses. Pärisorjadele oli pühapäev puhkepäev, peale selle hulk eripühasid. Laagrivangid pole üldgi kindlad, kuipalju puhkusepäevi nad saavad. Pärisorjad elasid oma majades sünnist surmani — laagrivangid ei tea üldgi kuhu neid järgmisel päeval paisatakse. Pärisori omas hobuse ja adra, kirve, vikati, nõusid, söögiriistu ja riideid — laagrivangid ei tohi omada asju peale oma riideräbalate. Pärisorjad elasid koos oma perekondadega, perekondade lahutamist esines harva. Laagrivangid lahutatakse oma perekondadest tihti igaveseks. Koos arreteeritud perekonnaliikmedki paigutatakse kiiresti eri laagritesse. Mõisnik oli sunnitud hoolitsema pärisorjade eest, see oli tema kapital. Laagrikommandant ei pruugi seda teha. Kui vangid surevad, tulevad teised asemele.

MIKS SATUTI VANGILAAGRISSE?

Solzhenitsön toob rea vapustavaid näiteid inimeste kohta, kes kurikuulsa paragraaf 58 põhjal määrati kuni kümneks aastaks vangilaagrisse:

Rätsep, kes nõela käest pannes kogemata torkas selle seinal rippuva Kaganovitshi pildi silma.

Müüja, kes kirjutas kviitungi ajalehepaberile, kuna muud paberit polnud saada — ajalehes oli Stalini pilt.

Traktorijuht, kes toppis ajalehe ülemnõukogude kandidaatide nimekirjaga oma katkisesse kinga kaitseks niiskuse vastu.

Kurttumm mees mõisteti vangilaagrisse "kontrarevolutsionäärse tegevuse" eest — ta oli koosolekusaalis töötades visanud oma kuue ja mütsi Lenini büsti peale.

Vana naine arreteeriti, kuna ta oli kirikus palvetanud "Stalinile surma paludes". Kes kuulis seda palvet?

Teaduse Akadeemia liige arreteeriti spiooneerimise eest sakslaste kasuks. Ta oli a. 1908 töötanud saksa Zeissi firmas! Aga ta ei spioneerinud mitte tsaari vastu Esimeses maailmasõjas vaid Stalini vastu Teises. . .

Leidus terve rida standardsüüdistusi, mis kõik viisid süüaluse paragrahv 58 alla, näiteks: juhi laimamine, negatiivne suhtumine kolhoosidesse, negatiivne suhtumine vabatahtlikku riiklikku laenu, negatiivne suhtumine Stalini põhiseadusse, negatiivne suhtumine ükskõik millisesse partei otsusesse, sümpatiseerimine Trotskiga, sümpatiseerimine USA-ga jne jne.

Samuti karistatav oli "mitteraporteerimine" (teiste isikute vastavate kuritegude puhul), teadmine kuid mitte avaldamine, s.t. keeldumine pealekaebamisest. See punkt oli suunatud passiivsuse vastu. Polnud vaja avada suud või haarata sulge, et sattuda selle süüdistuse alla.

Pärast söda oli tagaline paragrahv "isamaa reetmine". Selle alla viidi kõik sõjavangid, kõik, kes olid okupeeritud aladel elanud ja vabaks või ellu jäänud, kõik, kes olid kõhelnud evakueerimise puhul.

Faina Epstein küsis ühel partei koosolekul, kus ARUTATI Trotski kuritegusid: "Miks lubati tal Nõukogude Liidust lahkuda?" Selle naiivse küsimuse eest karistati teda koim korda, kuigi keegi ei osanud ütelda, milles ta kuritegu seisis. (EPL/AI)

Tehke oma sugulastele ja sõpradele kel veel puudub eesti ajaleht

KINGITUS

tiheda kontakti näol eestlusega mida võimaldab

EESTI PÄEVALEHT

Kinkekaarti Eesti Päevalehele saab talituselt: Box 667, 101 29 Stockholm 1 või helistades telefonil 08/21 84 46

Kanada välisminister:

Baltikum kõne all, mitte aga tulipunktis

OTTAWA (VE) — Kanada välisminister Allan MacEachen võttis vastu kolme balti kesknõukogu esimehed Udo Petersoo (Eesti), John Simanavicius (leedu) ja T. Kronbergs (Läti). Viimane on ühtlasi Balti Liit kanadas esimees. Jutuajamine välisministriga kestis 45 minutit ja sellest võttis osa peale eelmainitute veel välisministeeriumi Ida-Euroopa osakonna juhataja.

Välisminister oli hästi informeeritud praegustest olukordadest okupeeritud balti riikides ja üldse balti probleemidest.

Jutuajamisel puudutati kolme peapunkti. Esiteks Kanada valitsuse seisukohta Balti riikide inkorporeerimisel Nõukogude Liitu. Sellele vastas välisminister MacEachen, et Kanada valitsus ei muuda selles küsimuses oma seisukohta ega tunnusta Balti riikide annekteerimist Nõukogude Liidu külge de jure. selles valitsuse seisukohas ei ole ette näha muudatusi, nii nagu see äsja toimus Austraalia ja Uus-Meremaa poliitikas.

Teisena tõstsid balti esindajad üles venestamise küsimuse balti riikides. Udo Petersoo andis välisministrile üle kahe okupeeritud Eesti põrandaaluse organisatsiooni poolt vabasse maailma saadetud dokumendid, kiri peasekretärile Kurt Waldheimile ja LRO täiskogule aadresseeritud memorandum.

Välisminister MacEachen tundis ilmset huvi talle üleantud dokumentide vastu ja esitas küsimusi balti rahvaste venestamise kohta. talle vastati, et kolme balti riigi pealinnad on 50% venelaste poolt asustatud ning et praegune Nõukogude Liidu poolt soodustatud ümberasumise poliitika Balti riikidesse viib vahekorrad kiiresti vastu maa pärisrahva vähemusele ja hävimisele. Nimetati ka balti noorte olukorda, kes kodumaadel töökohti ei saa ning seega sundasumise korras peavad oma maadelt lahkuma, et ruumi teha venelastele.

Balti esindajad pöördusid välisminister MacEacheni poole palvega Nõukogude Liidu venestamispoliitika Balti riikides Kanada valitsuse poolt hukka mõista. macEachen näis sellesse suhtuvat ilmse sümpaatiaga ja ütles, et Kanada valitsus ei poolda niisugust sunniviisilist venestamispoliitikat.

Kolmandana puudutati praegust Genfi Julgeoleku konverentsi. välisminister MacEachen mainis, et Genfi konverents on momendil täielikult umbtänavasse jooksnud Nõukogude Liidu esindajate järelandmatuste tõttu, kuid välisminister loomulikult ei laskunud detailidesse. Kui talt küsiti, kas Balti küsimus on Genfi konverentsil tulipunktis olnud, vastas välisminister, et tulipunktis mitte, kui dköne all küll.

Genfi Julgeoleku konverentsil on Kanada peamine nõudja, et Nõukogude Liit välja laseks kõik need, kelle lähedased perekonnaliikmed asuvad väljaspool N. Liidu piire. Ka selles punktis on venelased visad vastu tulema, mainis välisminister, kuna nad leaivad et kui perekonnad soovivad kokku asuda. võivad nad seda teha Nõukogude Liidus. Kui aga konverentsil tuleb arutlusele Teise maailmasõja järgsete piiride tunnustamise küsimus, siis Kanada seisukoht selles osas on kindel.

"Venelased on balti riikides asunud nüüd 30 aastat, me oleme sunnitud seda olukorda de facto tunnustama, kuid mitte kriipsugi enam".

Enne vastuvõtu lõppu rääkis välisminister MacEachen äsja Roomas toimunud Nälgivate Rahvaste Abistamise konverentsist, millest ta Kanada esindajana osa võttis.

Jutlustamise load kirikus

EELK konsistoorium otsustas jutlustamise load kirikus anda Inglismaal usuteaduse magistrile Salme Aareandile ja Paul Laidojale Inglismaa EELK praosti dr. teol. Jaak Tauli ettepanekul.

Konsistoorium andis usuteadlasele Udo Petersoole, kes kandidaadina on prooviaastal olnud Toronto Peetri koguduses õp, Oskar Puhmi juures, loa konsistooriumi eksamite õiendamiseks, millised korraldab Kanada praostkonna praost Karl Raudsepp.

Kooride ja näitlejate ball 8. veebr.

Stockholmi Eesti Naiskoor, Stockholmi Eesti Meeskoor ja Stockholmi Eesti Teater korraldavad laup., 8. veebruaril algusega kl. 19 avaliku balli STockholmi Strand-Hotelli piduruumides Nybrokajeni ääres. Osavõtu hind kr. 45 (kaasa arvatud külm taldrik, õlu, võileivad, jook, kohvi, orkester). Ballisaalis on avatud baar jookide ostmiseks. Korraldajad esitavad kireva kava ja mitmesugust meelelahutust, Laudade ettetellimine: pr. Elise Truuvet, tel. 08/88 97 53 ja pr. Lola Puusepp, tel. 0758/148 41.

• *Pressi-tsitaate*

MIKS VAIKIB PALME?

Ystads Allehanda (fp) käsitleb juhtkirjaliselt (4.1. 75) praegust arengut Vietnamis, kus sõda käib täie hooga ning kommunistlikud jõud (FNL ning Põhja-Vietnami regulaarväed) arendavad ofensiivi Lõuna-Korea lõplikuks liitmiseks kommunistlikku Vietnami. Ajaleht imestab, et peaminister Palme, kes varem nii suurt huvi Vietnami küsimuse vastu näitas, nüüd nii vaikne on: "Kui kaua kestab enne kui Olof Palme jälle puudutab Vietnami küsimust?".

Leht kirjutab:

"Informatsioonid näitavad selgelt, et viimaste nädalate FNL-ofensiiv toimub Põhja-Vietnami abiga. See on olnud edukas ja mitmed provintsipealinnad Lõuna-Vietnamis on langenud. See tähendab, et ollakse teel just selle olukorra juurde, mida paljud neutraalsed vaatlejad kartsid enne Pariisi-läbirääkimisi: et kommunistlik pool ei jäta võitlust enne kui kogu Vietnam on kommunistide kätes.

See on iseasi, et ei pooldata Thieu-rezhiimi Saigonis. Kuid sealt on kauge samm soovini näha, et kommunism lämmatab viimse demokraatia eo. Pealegi puuduvad andmed, et viimasel ajal FNL poolt vallutatud alade elanikud oleksid soovinud minna kommunistliku juhtimise alla. Sellises olukorras on FNL rünnak ja sellega seosesolev maa-alade vallutus jämedaks Pariisi-lepingu riikumiseks. Rootsi valitsus Olof Palmega eesotsas ei tohiks vaikides pealt vaadata, kuidas jalge alla trambitakse vabadus ja demokraatia. ükskõik, kes ka valitseb Saigonis, peaks lõppudelõpuks otsustajaiks jäämа elanikud ja mitte FNL ning Hanoi."

Stalini surmast Hrushtshovi järgi

Toronto ajalehe "Star'i" korrespondent Mark Gayn kirjeldab ühes oma viimases artiklis Stalini surma telgitaguseid, mainides, et need andmed ei ole tema teadmisel varem kusagil avaldatud. Stalini surma ja sellele järgnenud sündmuste kohta andis ülevaate 1961. aastal Kremlis toimunud punase juhtkonna banketil surnud diktaatori järglane Hrusthshov kes kirjeldas masendavates detailides Stalini viimaseid eluhetki.

Hrushtshov mainis, et kui Stalinit tabas rabandus, siis kogunesid tolleaegsed Kremli võimuredeli tippmehed Molotov, Malenkov, Kaganovitsh ja kardetud KGB ülem Beria Stalini maakodu eesruumi. Nad teadsid, et Stalin on osaliselt halvatud, kuid neil ei olnud täielikku ülevaadet ta tervislikust olukorrast.

2. või 3. märtsil 1953 — Hrushtshov ei märkinud kuupäeva — oli selge, et Stalin on suremas.

Beria avas vaikselt selle toa ukse, milles viibis Stalin ning pilus ukse vahelt sisse. Ta nägi, et diktaator lamas põrandal. Ta oli maha kukkunud diivanilt,misoli talle haigevoodiks. Ta oli teadvusel, ta silmad olid avatud ja ta vaatas Beriale otsa. Kuid Stalin ei suutnud ilmselt enam kontrollida oma keha funktsioone, kuna ta lebas oma keha väljaheidete keskel.

Beria pöördus tagasi oma kaaslaste juurde ja teatas, mis ta oli näinud. Hakati arutama, mida ette võtta. kas peaks minema Stalini tuppa, tõstma diktaatori diivanile ja kutsuma arsti?

Kuid suurem osa Stalini majja kogunenud tegelastest oli arvamisel, et kui Stalin terveneb, siis peab ta meeles need mehed, kes teda nägid nii armetus olukorras ning ta laseb nad mõrvata.

Oodati veel nõutult tükk aega ja kui uuesti Stalini tuppa piiluti, siis tehti kindlaks, et diktaator on surnud. Alles siis siirdusid kõik tema tuppa ja kutsuti arst. Kui partei juhtkond Stalini majast lahkus, siis olid kõik masendatud sellest teadmisest, et Stalin lamas oma surmatunnil enda mustuse sees ja keegi ei läinud teda abistama. Samuti kalkuleeriti, kas oleks võimalik olnud diktaatori elu päästa, kui arst oleks õigel ajal kohale kutsutud.

Stalini surmateade avaldati ametlikuit alles 6. märtsil, 1953, mil Moskva raadio trummipõrina saatel kuulutas: "Lenini suurima südamesõbra, kommunistliku partei ja N. Liidu targa juhi ja õpetaja süda on lakanud töötamast . . ." Verise diktaatori alandava ja armetu surmatunni saladused jäid esialgu Kremli müüride vahele ning need said teatavaks hiljem ainult emotsionaalse Hrushtshovi kaudu.

— — —

Koongas, Eestis, suri 20. detsembril Ann Leps, n-na Lill, sünd. 19. dets. 1879 Koongas.

Londonis, Kanadas, suri 22. detsembril Arnold Meremees, sünd. 20. juulil 1907 Tallinnas.

Torontos suri 3. jaanuaril Olga Heintare, n-na Pärn, sünd. 24. veebruaril 1887 Pärnumaal.

Toms Riveris, New Jersey osariigis suri 3. jaanuaril Elisabeth Tondu, n-na Adamson, sünd. 14. märtsil 1895.

1975 aasta on kuulutatud Eesti Raamatu Aastaks. Pildil on vana eestlaste sõber ja end. Tartu ülikooli professor Sten Karling Stockholmi Eesti Majas lasknud end pildistada aastakohase loosungiga: "Ükski kodu pole eesti kodu ilma eesti raamatuta!" (EPL-foto Lepper)

Huvi kasvab eesti keele vastu ülikooli tasemel

Möödunud aastal ilmus Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi toimetusel kaks tähelepanuväärivat raamatut — "Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi aastaraamat" I ja Johannes Aaviku "Keeleuuenduse äärmised võimalused", viimane uustrükis. Küsitleme instituudi teaduslikku sekretäri Paul Laant — kuidas oli nende raamatutet avaldamine võimalik ja missugustel motiividel see toimus?

— Instituudi aastaraamatu ettevalmistamine kestis pikemat aega. Juba instituudi endise juhataja fil lic Henno Jänese aluajal alustati materjalide kogumist. Kavatsuseks oli koondada aastaraamatusse peamiselt instituudi liikmete poolt kirjutatud esseid ja uurimusi. Käsikiri oli Henno Jänese lahkumisel peaaegu trükimalmis, kuid edasine töö jäi muutunud olude tõttu seisma, nii et raamat sai ilmuda alles möödunud aastal.

— Aastaraamat hõlmab üle 300 leheküle ja on trükitud heal paberil. Kui arvesse võtta asjaolu, et esseistika ja enam-vähem teadusliku rõhuga kirjanduse müük on tavaliselt piiratud, kuidas oli siis instituudil võimalik sellise ettevõttega toime tulla?

— Raamatu trükkimine oli kulukas, kuid lootsime mitme rootsi kultuurifondi lubatud toetusele, mille ka saime, hoolimata viivitusest. Kuid riisiko oli suur. Mitmesugused paratamatult tekkinud lisakulud tuli siiski katta n.ö. omast taskust.

— Kuidas olete jäänud rahule tulemustega?

— Üht suurt tööd lõpetades peab vähemalt sisendama endale usku, et vaev polnud asjatu. Kaastöölisteks on olnud rida meie nimekaid teadlasi ja kirjanikke, lisaks neile ungari kirjandusloolane Emery E. George, kelle sulest leidub võrdlev uurimus Marie Underi luule kohta. Kuna aastaraamat on pühendatud Underile, käsitlevadki mitmed tööd just tema loominguit. Muidugi võiks raamatu levik olla suurem, kuid kandepind meie lugejaskonnas, millele teie omas küsimuses juba vihjasite, on väike, ja ka sellest osast, kes võiksid huvi tunda, tuleb omakorda eraldada rohkem kui pool, kellel puudub energia tellimislehe ärasaatmiseks.

— Ja siiski julgesite tulla veel teise nõudliku raamatuga samal aastal? — Julgesime seda tänu vördlemisi arvukate ettetellijate ergutavale huvile. Joh. Aaviku "Keeleuuenduse äärmised võimalused" on suure tähtsusega teos meie keeleajaloos. Kuna see noormale generatsioonile oli peaaegu

Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi teaduslik sekretär Paul Laan

tundmatu, tahtsime selle kättesaadavaks teha ja samaaegselt austada instituudi endise esi- ja auesimehe, samuti eesti suure keelemehe mälestust. Raamatu esmakordsest ilmumisest on nüüd möödunud 50 aastat.

— Kas ka seile raamatu levitamisega on tekkinud probleeme?

— Nagu ütlesin, andsid siin ettetellijad mitmelt mandrilt teatava garantii, kuid levik on peamiselt nendega piirdunudki. Rootsi fondid taolisi väljaandeid ei toeta ja meil oleks tulnud arvestada puudujääki, kui mõned meie oma organisatsioonid poleks natuke kaasa aidanud, eriti Eesti Ettevõtjate Ühing Rootsis, Balti Humanistide Ühing, Eesti Komitee ja Eesti Kultuuri Koondis, kellele siinkohal tahaksin avalikult tänu avaldada.

— Mis on instituudil edaspidi töökavas?

— Peale jooksva töö Stockholmi ülikooli Eesti osakonnas on pidevalt korraldamisel ajaleheväljalõigete arhiiv ja piiratud ulatuses on jätkunud eesti perioodika bibliografeerimine. Ka aastaraamatu väljaandmist kavatseme jätkata. Oleks mõeldav eesti teadlaste uurimuste avaldamine võõrkeeltes. Rudolf Parise pärijate poolt on dr. Henno Lenderi vahendusel instituudile üle antud ulatuslik kunsti oskussõnade kartoteek, mille väljaandmiseks tuleks alustada ettevalmistustöid. Kuid selleks kõigeks on jällegi vaja majanduslikke võimalusi. Eriti tähtsal kohal instituudi töökavas on muidugi kaasaaitamine eesti keele õpetuse korraldamisele ja teostamisele. Möödunud aasta sügissemestril toimus siin koostöö Soome-ugri instituudiga Uppsalas. Huvi eesti keele vastu oli elav. Õpetus leidis aset ülikooli algkursuse ulatuses nii Uppsalas kui Stokholmis ja suur protsent õpilastest on enamiku osaeksameist juba sooritanud. positiivseks tulemuseks on, et käesoleval kevadpoolaastal õppetundide arvu suurendati. seetõttu alustab Stokholmis tööd ka B-kursus (40 punkti), mis on jätkuks eelnevale. Registreerida tuleb end siiski Uppsalas, sest katsed viia eesti keel kuidagiviisi Stokholmi ülikooli õppekavva, pole seni andnud tulemusi. Kuid huviga õppijate poolel võis minu arvates möödunud poolaastal rahul olla, sest peale Uppsala ja Stockholmi on ju Lõuna-Rootsis toimunud elav õppetegevus ka Lundi ülikooli juures.

— Mis on teie mureks ja sooviks instituudi töös praegu?

— Muredest ma ei räägi, soovidest nimetaksin ainult osa. Nimelt sooviksin, et eesti keele olukord rootsi ülikoolides tabliiseeruks. Instituudile sooviksin suuremaid majanduslikke ja personaalseid ressursse, eriti iseseisvalt töötavaid abilisi. Praegu kulub oblemasoleva tööjõu aeg väga tihti nn. jooksvate ülesannete täitmisele. Juba ainuüksi see fakt, et instituut eksisteerib, nõuab palju tegemist blankettide ja kirjapaberiga. (lisamärkus: Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi juhatusse kuuluvad praegu valter Tauli, esimees, Evald Blumfeldt, Helmi Eller, Tõnu Jänes, Teodor Künnapas, Herman Rajamaa, Karin Saarsenkarlstedt, Joh. Ungerson ja Paul Laan. Kandidaadid Maria Kleitsman, Arvo Mägi. Revisjonikomisjon: Henno Lender ja Kalju Lepik. Instituudi tel. 08/15 01 60/1338).

• Pressi-tsitaate

MOSKVA-WASHINGTONI ÄRID INIMESTEGA

New Yorgi Vaba Eesti Sõna kommenteerib Moskva ja Washingtoni vahel käinud läbirääkimisi, kus venelastele enamsoodustatud natsiooni staatuse andmise eeltingimuseks oli juutide suureneva väljarännu võimaldamine N. Liidust:

USA Kongressis on juba kolmandat aastat käimas vägikaikavedamine kaubanduse reformi seaduse pärast, mis valitsuse poolt esitatud kujul annaks N. Venele enamsoodustatud riigi klassifikatsiooni ja sellega võimaluse saada USA-st kaupu ja tehnilisi seadmeid soodustatud tingimustel ja pikaajalise odava laenu peale.

Nagu viimasel ajal tihti juhtub, tõusis ka selle seaduse kohta toimuvates vaidlustes üles ka Eesti ja teiste Balti riikide ja nende rahvaste küsimus. Nimelt: kas USA peab N. Venele suuri majanduslikke soodustusi andma ainult selle eesmärgiga, et saada vabamaid emigreerumise võimalusi ja suuremaid inimõigusi N. Venes asuvatele juutidele. või tuleb neid soodustusi ning õigusi nõuda ka eestlastele, lätlastele, leedulastele, ukrainlastele, volga-sakslastele ja teistele N. Vene võimupiirkonnas asuvatele errahvustele?

Selle küsimuse esitas välisminister Henry Kissingerile Virginia senaator Harry F. Byrd kui välisministter kutsuti Senati rahandukomitee ette kaubandusseaduse küsimustes seletusi andma. Varem oli sama küsimuse avalikkuse ette toonud New Yorgi senaator James L. Buckley ja N. Venest oli samas küsimuses Kirikute Maailmanõukogule märgukirja saatnud teadlasest dissident Sahhaarov.

Välisminister Henry Kissinger pidi senaatorite ees tunnistama, et seni on, jah, emigreerumise võimaldamine ja tagakiusamise lõpetamine olnud kõne all küll ainult juutide osas. Ja nendegi osas ei ole N. Venelt mingit kindlakujulist lepet must-valgel, vaid peamiselt suusõnalised lubadused.

N. Vene soovib USA-st masinaid ja igasuguseid tööstusseadmeid oma tööstuse ülesehitamiseks, lisaks ka vilja ja muud, mida ameeriklastelt odavalt osta saab. Ta soovib kõike seda osta pikaajalise laenuga, mille eest vastutajaks on USA kui riik. Selliseks "oraste peale" ostmiseks peaks aga N. Vene saama USA-s enamsoodustatud riigi staatuse.

Masinate ja vajalike kaupade eest lubab N. Vene ära anda teatava arvu oma võimu all olevaid ja väljapääsu ihkavaid inimesi, esmajoones juute. See on sahkerdamine elavate inimestega, moodsa ajastu orjakaubandus.

(Rootsi riigieelarves oli ette näha puudujääk, ajalehest).

Sträng: Näe, uutel pükstel on auk sees. Aga hädа pole midagi, lapi saab laenata välismaalt. . ."

Eesti delegaadid PEN kongressil Jeruusalemmas

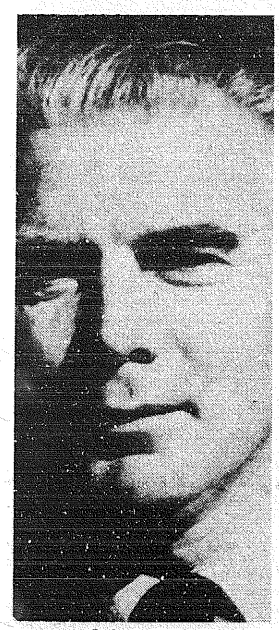
Rahvusvahelise PEN Klubi 39. kongress, juba kaks korda edasi lükkund, 1972 looduskatastroofi tõttu Filipiinidelt ja 1973 sõja puhkemisel Iisraelist, toimus detsembri viimasel nädalal ikkagi Jeruusalemmas — lausa maailma poliitilise pinge tulipunktis ja kolme, lääne maailma otsustavalt mõjutand usu ja kultuuri sünnimail, täpsamalt, nende vaimse ja füüsilise ajaloo lahinguväljal. Tuleb respekteerida seda PEN julget otsust. Ent kas suudab üks loomingulise vabaduse nimel võitlev vaene ja apoliitiline ühing väiksatagi tulemustega panna vastu igast ilmakaarest saabuvaile poliitilistele survetele?

Võiks öelda, et seekordsel kongressil väljus PEN lahingust suurema kriimustuseta. Hõlbustavaks teguriks oli ühelt poolt üllatavelt rohke osevõtjate arv, (kokku umb. 300, neist 200 väljapoolt Iisraeli) ja nende suhteliselt ühtlane hoiak, mis ilmselt johtus seitsme Ida-Euroopa PEN eemalejäämisast, (Bulgaaria, Jugoslaavia, Poola, Rumeenia, Saksa Dem.Rep., Tshehhoslovakkia, Ungari), ja mis oma täielikkuses paratamatult mõjus kui ühisaks rindeks koondatud poliitiline demonstratsioon.

Kolme aasta kestel päratuks paisund eksekutiiv komitee töökoormust, millest Eesti esindajaina osa võtsid Aleksis Rannit ja Asta Willmann Linnolt, see suurt ei kergendand. Kõige esmalt osutus vajalikuks rahvusvahelise sekretäri valimine, kuna senine kauaaegne sekretär, David Carver, suri kevadel. Uueks sekretäriks sai suure häälte-enamusega, 59a. paljurännand ja vahelduvaid kutseid pidand kirjanik, ajakirjanik, dokumentalist, administraator, ärimees Peter Elstob, inglane, kes mitme aasta kestel on olnud ka PEN pressiesindaja ja juhatuse asemik. Kõneldes oma kavatsusist rõhutas ta vajadust kutsuda ellu PEN-keskusi kus iganes neid veel pole, vaatamata erinevate valitsuste poliitiliselt erinevaile kallakuile. Suurimaks pähkliks, et mitte öelda — komistuskiviks — kujuneb siin küll Nõukogude Vene, kelle liikmeksastumise "eelnõuded" (millised nii kongressile kui ajakirjandusele teatavaks tehti) on juba sedavõrd drastilised, et varjutaks PEN senise apoliitilise palge ja võtaks selle mõttegi.

Nimelt nõuavad venelased esmajoones Eesti ja Läti PEN-klubide väljaheitmist, millised tänu nende südikale aktiivsusele konverentsidel ja kongressidel ikke veel eksisteerivad kandes kahe sõja vahelist iseseisvuse kontinuiteeti. Nõutakse ka Eksiil-PEN Klubi lõpetamist ja tervelt 15 hääle andmist N. Liidule mis tähendaks koos idaeuroopa klubidega koos ida dominantsi edaspidi.

Ilmekalt demonstreerib seda hetkel U.N., veelgi ilmekamalt aga UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization), kes araabia, kommunistliike ja Kolmanda Maailma maade ühisel survel oma novembri istungil otsustas jätta Iisraeli ilma tema senisest 12.000:— dollari suurusest kultuuritoetusest (minnes valkides mööda Iisraeli 111.000:— dollari suuruses toetusest 1974 a.

Aleksis Rannit

Asta Willmann-Linnolt

UNESCO-le endale), lükates ühtlasi tagasi ka Iisraeli palve, et see täisvolilise liikmena võetakse vastu UNESCO Euroopa maade gruppi, kus ta senini olnud vaid vaatleja. Kongress saatis UNESCO-le ühel häälel vastuvõetud resolutsiooni otsuse tühistamiseks.

Samuti pole raske kujutleda PEN-i ühe olulisema organi, Kirjanikud Vanglas Komitee, edaspidist tööd, mis senini tänu hiljuti manalasse lahkunud Paul Tabori ponnistusile, olnud vangistatud ja tagakiusatud kirjanike käekäigu kergendamisel tähelepandavalt edukas. Paul Tabori kindlast seisukohast lähtudes saatis kongressi eksekutiiv komitee marssal Titole resolutsiooni sealsete, teadaolevate vangistatud kirjanike vabastamiseks. PEN-i presidendi V. S. Pritchette ettepanek pehmendada resolutsiooni teravat sõnastust viis mikrofoni ette eksiilkirjanike esindaja ning selle järele ekspresidendi, Nobeli laureaadi Heinrich Bölli, kes eelmisega nõustudes väitis, et küllalt kaua on räägitud leebelt ja peetud nõu. Seda tegid presidendina nii Arthur Miller kui ka Pierre Emanuel ja ta ise — "nüüd on aeg tulla tugeva reaolutsiooniga." (Sõnastus siiski ümmardati pehmemaks).

Ka PEN-i tööst kõrvaldatud Tshiili Klubi, kelle süüks pandi praegust valitsust pooldavat seisukohta, põhjustas sõnavõtte. Kuuldus nõudeid, et Tshiili tuleks PEN-ist täielikult välja heita, mis puhul eesti delegatsioon primäärse loogika nimel pani ette ka Jugoslaavia Klubi välja heita, kuna seegi on avalikult tunnustanud praegust totalitaarset valitsust. Ettepanek tõi elava aplausi.

Taiwani keskusel tuli aga muuta nime senisest "Hiina PEN Keskusest" "Taipei PEN Keskuseks" — järeleandmine vasakule UNESCO survel (kus ka PEN valitsuseta liige), mille põhjustas Pekingi esialgne nõue UNESCO-s, et klubi PEN-i perest üldse välja heidetaks.

Järgnevalt andis eesti delegatsioon meeldiva avatakti rahalistes raskustes olevale PEN-i toetuskampaaniale, pannes ette, et iga delegaat annaks isiklikult ja otsekohe 10:— dollarit. Ettepanek võeti ühel häälel elava aplausiga vastu.

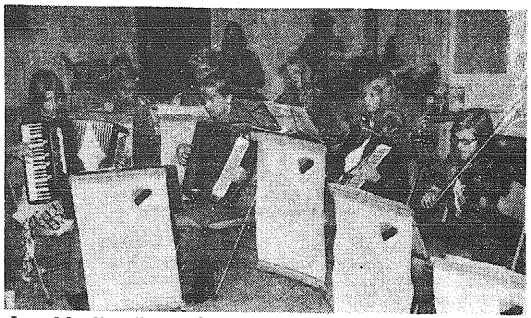
Kongressi kirjanduslikus osas leidsid käsitlemist teemad nagu "Rahvuslik kirjandus ja humaansed mõisted", "Keeleline jätkuvus ja muutuvad kirjandusilkud stiilid", "Eriomane ja üldine rahvuslikus kirjanduses". Viimase raames esines Aleksis Rannit ettekandega Heiti Talvikust kui vanatestamentlikult prohvetliku kallakuga rahvuslikust, ent ühtaegu ka rahvusvahelise vaimsusega humanistlikust poeedist, andes ülevaste Talviku isiku, ning sellega seotult ka Eesti maatraagilisast saatusest kommunismi haardes. Elava mälestustahvlina Heiti Talviku auks istutas Eesti PEN-Klubi delegatsioon õlipuu Medlini märtrite metsa. A. Ranniti luulet esitati ka rahvusvahelisel luuleõhtul. USA PEN-klubi esindaja kandis inglise kesles ette ühe ta poeemidest, A. Rannit ise kandis ette kaks luuletust eesti keeles, mispuhul üks Jeruusalemma lehtedest märkis, et heebrea keele kõrval kõlas eesti keel kõige kaunimalt.

Imeteldav end oli ladusus ja osavus, millega hoiti kongressist semal kõik võimalikud ohuärevused — isegi sõitudel läbi Juudamas mägede põhja, Galilea äärds või Surnu mere äärsesse kõrbesse lõunas. Iseäranis torkas see silma aga õhtustel vastuvõttudel, mis toimusid paigus nagu teatrid, muuseumid ja isegi Presidendi residents. Ainult vanalinnas asuvasse Kirjanike Kodusse sisenedes tabas silm nurkade ja sammaste rãga tagant siin-seal kes püssimehe või kuulipilduri, ei eksitand ka pidevad käskottide ja taskute läbiotsimised lävel, mis näisid sündivat otsegu "naljaviluks". Vaevalt seab aga respektiita kõnelda pererahva enesevalitsemisest, Peaministri Ephraim Katziri, Väliministri Yigan Alloni ning Jeruusalemma linnapea Teddy Kollekiga eesotsas. Detsembri kõige pinevama nädala kestel suutsid nad esineda veenva optimismi ja seltskondliku lahedusega — nagu suutsid seda ka Iisraeli liikmed, korraldavad, presideerivad ja teised — tähelepandava taktiga hoidudes räigeist süüdistusiet, korduvaist eneseõigustusist kui ka rahvusilkust hooplemisest, rõhutades aga tahet leida araablastega ühiseid tugipunkte kultuuriliseks ja rahvuslikuks koostööks.

Meeldiv ja huvitav oli kohtuda mitmega, kel olnud Eestiga sidemed: uskumatuna kõlas sulav eesti keel ja kunagised eesti laulud 1907a. Eestist Iisraeli emigreerund heebrea lastekirjaniku ja publitsisti, Ella Amitani suus, kiitvalt on ta kirjutand eestlastes teoses "Estonian and Latvian Jews", mõnus jutuajamine oli ka hiljuti Leedust Iisraeli asund noore autori Itzhak Marasega, kelle lühiromaan "Viik kestab vaid silmapilgu" ilmus 64a. Kodu-Eesti Loomingu Raamatukogu seerias, Tsehhoslovakiast väljapääsend PEN Eksiilis liige, Gabriel Laub, oli just enne 68a. sündmusi käinŭ Eestis ning filmimehena kohtund ka sealsete teatri-inimestega — tema muljeid mööda oli tollal Dubbeki Tsehhoslovakia eestlasile ainuks realistlik võimalus suhtelisele vabadusele — lootus, mis, muidugi, peagi purunes.

Imeliselt sümboolseks eriti meile kujunes kongressi avaaktus suures Jerusalemma Teatris, mis lõppes kontserdiga Jerusalemma Sümfoonia Orkestrilt. Kummalegi poole lavatiiba olid asetatud lipud. Asjatult otsis aga silm üldisest värvikirevusest Soome valget, sinise ristiga lippu, nagu ta asjatult oli otsinud ka Soome esindajat — neid ep olnudki . . . Või siiski? Sibelius, kes üksi ja ainsana täitis kontserdi kava. Oli leinaline, ent ka ülevalt ühendav see hetk, kui ta "Toonela Luige" helid voolasid üle pehmeis, laiades voltides lavale langeva ning servalt saaligi ulatuva eesti sini-must-valge heledas rambivalguses — ja pani küsima: "Mis murraks küll koolnute loomingulise selgroo, miliest jätkub elavaileegi — kuitahes pitsitatud olukorras?

ASTA WILLMANN-LINNOLT

Long Islandi eesti noortel on oma orkester juba mitu aastat. See on kujunenud populaarseks ning seda kasutatakse nii tantsupidudel kui ka aktustel — isegi E. V. aastapäevadel New Yorgis.

Naiskodukaitse esinaine E.Saral hukati Siberis

TORONTO (ME) — Suure hilinemisega on saabunud Okupeeritud Eestist andmeid üldtuntud Saralite perekonna saatuse kohta. Tartu ülikooli loomaarstiteaduskonna professor Karl Saral ja Naiskodukaitse kohalik esinaine Ebba Saral küüditati erivagunites Novosibirski oblasti metsatööle kus valitses kohutav nälg ja külm. Söödi puukoort, surnud kalu ja püüti linguga metslinde. Paljud surid varsti. Prof. Saral elas aastapäevad ja varises siis näljast kokku. Pojad matsid ta Siberi tundrasse kaseokste vahele. Hiljem kui nad sealt edasi viidi, läksid isa hauale ja istutasid sinna neli mändi.

Ebba Saral oli ühel külmal sügistalve ööl barakist välja kutsutud. Lastud riidest lahti võtta ja viidud eemale läbi lume. Hiljem olid sealt poolt kõlanud paugud. Vasti pärast seda olid pr. Sarali riideid kandnud vangivalvurite naised. Ebba Saral oli siis 50-aastane.

Saralite kaks poega küüditati samuti ja tegid läbi vintsutusi Novosibirski oblasti vangilaagrites. Nad olid seal Eestist küüditatud naistega abiellunud, olles kaotanud lootuse koju pääsemiseks. Kuid 1957. a. oli tulnud luba. Nad elavad Ilmatsalus, kus kahepeale korda seadsid ühe vana taluhoone. Vennad ise on tööl sovhoosis — üks viljaaida juures ja teine kalatiigi hooldajana. Rein Saralil on tütar ja Henn Saralil poeg, kes juba üliõpilane. Saralite tütar Viiu elab USA-s. Tal on kaks last ja ta on ka vanaema.

Pereheitmine Toronto teatriperes

TORONTO (VE) — Eesti Rahvusteater Kanadas juhatuselle esitas näitlejapaar Valve ja Rein Andre kirjaliku lahkumisteadaande. Juhatus aktsepteeris avaldused ja arvas mõlemad välja teatri koosseisust.

Seoses lahkumisega otsustasjuhatus määrata oma esindajak "Multinational Theatre Association" (rahvustevaheline teatriühing) juurde Valve Andre asemel Toomas Marley, 21 aastase Toronto ülikooli inseneriteaduskonna viimase kursuse üliõpilase. Baltimore ülemaailmsete Eesti Päevade juurde on teatri esindajaks määratud Rudolf Lipp.

— — —

EKK lillefondist

Juba viis aastat tagasi asutati E. Kultuuri Koondise juurde Lillefond. Fondi põhimõtteks on, et suurte sündmuste puhul (tähtpäevad, juubelid, matused) ei saadetaks lilli, vaid annetataks vastav summa EKK Lillefondi eesti kultuuri arendamise ja levitamise heaks.

Iga annetaja saadab oma soovi kohaselt õnnitluse-, kaastundeavalduse- või mälestus-mõttesalmi teksti Eesti Kultuuri Koondisele, mille alusel saadetakse soovitud tekst juubilarile või leinamajja ühes annetaja nimega.

Lillefond on laialt levinud mõiste nii Rootsis kui ka Soomes ja selle summasid kasutatakse heategevaks otstarbeks, näiteks haigiate ja puhkekodude loomiseks vanadele (n.n. Blomstergårdar) jm. Lilled ja pärjad muutuvad väärtusetuks mõne päeva jooksul, kuid annetuste summade **kaasabil** luuakse väärtusi, mis **kestavad** kaua ja on väärikaks **austuseks** lahkunu mälestusele.

Iga eestlase kohuseks on **teha** kõik, et meie omakultuur **püsiks** — meie rikkalik kogu rahvamuusikat, rahvatantse, kunst, kirjandus, teater. Kõik vaimuvarad, mis loodud eestlaste poolt on eestlastele. Neid tuleb edasi anda noortele, sest nemad on need, kes eestlust edasi kannavad. Nende soovide täitmiseks vajame kõikide ühispanust! Iga annetus Lillefondi teenib meie ühist eesmärki eestluse huvides.

Sissemaksud palume teha Eesti Kultuuri Koondise postishiiro arvele 5 75 88-6, märkides talongile "Lillefond".

Vabadussõja väejuhi Jaan Unti mälestuseks

Viimasena veel elusolnuist Eesti Vabadussõja aegseist väeülematest, Kuperjanovi Partisanide Pataljoni, hilisema samanimelise polgu ülem kol.-ltn. Jaan Unt lahkus elavate kirjast jõuluõhtul, 24. detsembril 1974. a. Vancouveris Kanadas.

Jaan Unti sõjamehekarjäär on olnud lahutamatult seotud Kuperjanovi Partisanide Pataljoniga, mille koosseisu ta kuulus selle loomisest peale, algul 4. roodu ülemana ja pärast pataljoniülema J. Kuperjanovi surma selle väeosa ülemana kuni Vabadussõja lõpuni.

Vabadussõja-aegne Soomusrongide Diviisi ülema abi kol.-ltn. A. Hinnom kirjutab oma raamatus "Suur heitlus" lk. 157—158:

"Kuperjanovi Partisanide Pataljoni ülem kapten Jaan Unt oli rahu ja külmaverelisuse kehastus ise — ka kõige kriitilisemal ajal. Lüheldane, veidi vimmas turjaga, pikaldase toimega. Raske oli uskuda, et selles mehes peitub nii palju teguvõimet, tasakaalu ja nõudlikkust. Alati valmis tegutsema, sõbralik ja abivalmis. Temas puudus kadeduse joon ja temaga oli lausa tore koos töötada. Tema armsaim ütlus oli: "Teeme veidikese lamenti ja küll me neist jagu saame!"

Lamenti tegid kuperjanovlased lahingus küll. Nende laskemoona kulutus oli otse kohutav, vastavalt sellele oli ka pataljoni voor määratu suur. Unt ei hoidnud laskemoona — ta hoidis oma mehi. Ta oli otse vastand Kuperjanovile. Tema põhimõtteks oli: enne vastase närvid murda suurtüki-, kuulipilduja- ja püssitulega ja siis parajal momendil julgelt peale!"

Partisanide Pataljoni rooduülem ltn. E. Grosschmidt (pärastine Suursepp) kirjutab oma mälestustes "Pealuu märgi all" lk. 61: "Oli vist vähe neid väeülemaid Vabadussõjas, kes oma meeste eest mõistsid nii isalikult hoolitseda, kui Unt. Ta hoidis oma mehi lahingus, hoidis ka rahulikus olukorras, võttis isalikult osa kõigist meeste üritusist ka puhketundidel."

Need juhiomadused andsidki pataljonile legendaarsuse, nagu meie seda tunneme, tehes väeosa selle embleemiga — pealuu kahe säärekondiga — kardetuks vaenlase ja austatuks omade hulgas. Kindral Laidoner pidas Jaan Unti üheks oma parimaks ohvitseriks, andes väeosale ainukese pataljonina omaette suurtükipatarei. See tegi partisanidest võimsa löögiüksuse, mis sageli opereeris kaugel vaenlase tagalas. Kuperjanovlaste võitegudest annab eriti tunnistust

Jaan Unt iseseisvuseaegses kuperjanovlaste mundris.

Pihkva allutamine 25. mail 1919. a. ja Võnnu lahing Landesveeri sõjas.

Ajavahemikul pärastsõja-aastatest kuni enda lahkumiseni oli Jaan Unt püsinud rahulikuna, sirgejoonelisena ja muhelevana. Sellisele hoiakule jäi ta truuks paljudes raskustes ja poliitiliselt segastel aegadel. Üks tema põhilisi omadusi oli tagasihoidlikkus, mis viis ta eruu pärast Vabadussõda, eemale küünarnukke tarvitavaist noortest ohvitseridest.

Paguluses polnud vana sõjamees palju muutunud — turi oli, võib-olla, pisut enam vimmas, "lamenti" tegi ta ainult harukordadel, sest teda oli tõesti raske tasakaalust välja viia. Muidu oli ta sama vaimu täis, mis 55 aastat tagasi kindlustas meile Eesti vabariigi. Löi kaasa seltskonnatöös ning aitas palgata vanade võitlejate "mõranenud välikatelt" seal, kus seda oli vaja. Torontos peetud Eesti Vabariigi 55-ndal aastapäeval, samuti samas korraldatud Ülemaailmsetel Eesti Päevadel 1972. a. oli Jaan Unt peokõnelejaks. Jaan Unt ei mõistnud üht kategooriat meie pagulaskonna noortest, kes oma rumaluses lõhuvad seda, mida paljude jõul suurte raskustega on ehitatud. Need noored, omamata otseseid kogemusi kommunismist, peaksid oma tegevuse suunamisel võtma abiks lihtsat, n.n." põidla reeglit": ära tee seda, mis punastele meeldiks.

Kuni mõned nädalad tagasi ei kaevanud sõjasangar oma tervise üle, mis sõltus vist sellest, et "viskas" korrapärased "untsid" ja vaatas maailma sõbraliku huumoriga. Kui ta hoogu sattus, siis jutustas oma sõjamehelugusid kuu, päeva ja kellaaja täpsusega, või tuli temalt anekdoote ja muid "tõestisündinud "lugusid" kui külluse sarvest. Jaaniga oli mõnus istuda.

Vaevalt pool aastat tagasi pühitses Jaan Unt oma 80-ndat sünnipäeva. Oli kõbus ja täis elu, nagu sõbrad-tuttavad olid har junud teda aastate jooksul nägema. Saatus oli talle sliski nii armuline, et ei takistanud teda lõpetamast oma mälestuste jäädvustamist.

Jaan Unt sündis Valgamaal seleaegses Löve vallas Leebikus. Pärast alghariduse saamist Törvas siirdus ta Tallinna, kus lõpetas Tallinna Kaubanduskooli 1912. a. Esimesse Maailmasõtta mobiliseerituna saadeti ta pärast õppekomando lõpetamist Peterburi 4. lipnikekooli mille lõpetas 15. aug. 1915. a. Maailmasõjast võttis ta osa 5. Kiievi grenaderide polgus (samas polgus tegi Esimese Maailmasõja kaasa ka Julius Kuperjanov!) nooremohvitserina ja rooduülemana. Ülendati n.-leitnandiks 16. juulil 1916. a. ja leitnandiks 4. märtsil 1917. 1. Eesti Polgu formeerimisel ilmus ta Rakverre, kus määrati 7. roodu ülemaks 1. mail 1917. a. Hiljem viidi ta üle Eesti TAgavarapataljoni Tartusse, kus jätkas teenistust Saksa okupatsioonivägede saabumiseni 24. veebr. 1918. a. Okupatsioonivõimude lahkumisel astus J.U. 18. nov. 1918. a. Kaitseliitu, kust hiljem läks üle Kuperjanovi Partisanide Pataljoni, mille koosseisus võttis osa paljudest lahingutest. J. Kuperjanovi raskelt haavata saamisel Paju lahingus 30. jaan. 1919. a. määrati J. U. pataljoniülemaks. Ülendati kol¹-leitnandiks 3. mail 1920. a. Lahkus kaitseväeteenistusest 26. aprillil 1921. a., olles sellal 26-aastasena Eesti sõjaväe noorimaks kol.-leitnandiks.

1924. a. 1. detsembri kommunistide mässukatse töi ta uuesti sõjaväkke Kaitsellidu Tartumaa maleva pealikuna, missugusele kohale ta jäi kuni 1931. aastani, olles vahepeal olnud 1926—1927. a. Tartumaa politseiülemaks. Hiljem teenis J.U. politseiülemana Narvas ja Haapsalus. 1939. a. lõpetas ta Tartu Ülikooli majandusteaduskonna cum laude normaalsest lühema ajaga ja asus seejärel tööle Tallinna raamatupidajana. Akadeemiliselt kuulus ta auvilistlasena Korp! Frat. Tartuensise vennaskonda.

1944. a. sõjategevuse Eesti pinnale kandumisel tõmbas J.U. jälle sõdurikuue selga ja ta asus juhtima Tartumaa Omakaitse rügementi ja võttis selle juhina osa Tartu kaitselahingutest. Kodumaalt lahkus ta Saksamaale, sealt Inglismaale pärast sõja lõppu ja sealt siirdus ta Kanadasse, Vancouveri, mille lähedal asutas kanafarmi. Likvideeris selle kümmekond aastat tagasi. Oli mõnda aega Kanada eestlaste keskorganisatsiooni abiesimees.

Lahkunut jäi leinama abikaasa Alide ja Frat. Tartuensise pere. Jaan Unt on oma teekonna lõpetanud, kuid mälestused temast ei kao ja tema teod jäävad aegadest aegadeni Eesti Vabadussõja ajaloo lehekülgedele.

B. Tesnav

Soodustus EPL tellimisel konto-omanikele LHÜ-s

EESTI LAENU-hoiu ühisuse juhatuse otsusel on liikmeil võimalik tellida Eesti Päevalehte j.t. eesti ajalehti 20-kroonise soodustusega.

Soodustust võivad saada kõik eesti hoiukontode omanikud, kelle hoiukontos 31. dets. 1974 a. oli vähemalt 1.500 krooni. Igal leibkonnal on kasutada ühe eesti ajalehe tellimine soodustusega. Ajaleht tuleb tellida tavalises kerras ja tellimise kviitung (või selle fotostaatkoopia) saata hiljemalt 31. jaanuariks 1975 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele (mitte pöörduda Stockholmis Sparbanki poole!). ELHÜ kannab hiljem kr. 20:— vastavasse hoiukontosse ja saadab postiga sellekohase tõendi.

Saata hiljemalt 31. jaan. 1975 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele Box 16318, 103 26 Stockholm 16

Kontoomaniku nimi .....

Hoiukonto nr .....

Sünniaasta .....

Elukoht .....

Posti nr. ja koht .....

Lisa: Eesti Päevalehe tellimise kviitung.

Surnute mälestamise traditsioonidest Usuelust Kodu-Eestis

Eesti rahva poolt on nende surnud omaksed olnud alati austamisväärsed ja unustamatud. Kiriklikule matusele järgnesid hingetänud jumalateenistused kirikus sageli isegi kroonlühtri süütamisega. Teiseks mälestati kirikuaastata jooksul surnud koguduse liikmeid surnutepüha jumalateenistusel, milline püha langes kirikuaasta viimasele pühapäevale. Suvel, tavaliselt jaanipäeval, koguneti surnuaedadele surnuaiapühadeks. Need olid meieaegse kodumaa luteri kiriku surnute mälestamise traditsioonid. Peale selle koguneti üksikute, tavaliselt nooremate surnute, hauale nende surmapäeval, kus siis sõbrad oma lahkunud sõbrale laulsid ühe koraali, viimasel ajal rohkesti J. Lattiku "Tähtede taga".

Viimase kolmekümne aasta jooksul on mõndagi meie kodumaa varasemast elust muutunud ja mõnigi pidulikkus uue kuju võtnud. Nii võime "Eesti Kiriku" 1960. a. 1. numbri 20. leheküljelt lugeda artiklit "Ilmalikud surnuaiapühad Nõuk. Eestis". Artikli tekst on järgmine:

"Ühes kodumaalt saadetud laululehest nähtub, et kommunistid on hakanud ilmalikke surnuaiapühasid pidama ja selle jaoks vastava laululehe koostanud, mis sisaldab ainult ilmalikke laule. Seda laululehte on trükitud 20.000 eks. Niisuguste kommunistlike surnuaiapühadega püütakse rahvast ära võõrutada kirikust ja ristiusust, nagu kommunistlikud leerid ja laulatusedki seda taotlevad. Laululeht on trükitud hariliku laululehe suuruses valgele paberile kullas, randiks väikesed sinises värvis puulehekesed, ja kannab pealkirja: Surnute mälestamise laululeht. See sisaldab järgmisi laule:

Minu isamajakene, F. Körber — F. Mühlhausen (1864—1944) Ema süda, L. Koidula — Th. Hanseni viis (1845—1912), Õõbiku surm, A. Haava — M. Härma, Lahkumise laul, A. Saarik — K. Türnpu (1865—1927)."

Meie rahva enamiku moodustavad luteriusulised ja selle tõttu rünnatakse usuvastastest organitest eriti luteri kirikut ja selle liikmeid. Mõnda sellest võime lugeda "Eesti Kiriku" 1958. a. 12. numbri 191—192. lk., kus iseloomustatakse luteri kiriku olukorda järgmiselt:

Ühes kodumaalt saabunud kirjas kirjeldatakse usuelu praeguses Eestis üksikasjalikumalt. Toome allpool sellest mõningaid iseloomulikke väljavõtteid, nagu: Meie kolhoosi kasvandikud on kirikust lahkunud, kinod, rahvamajad on tulvil täis. Mõni aasta juba ärkas leeripidude mood ehk kombeleer, mitte selline kui enne, minnakse üks päev ka õpetaja poole, siis kutsutakse kirikusse õnnistamisele. Sakramendilt tulles jagatakse lillesid ja siis minnakse kuhugi varjulisse kohta pidule, kus lõõtspill ja puskaripudelid ootavad. Siis algab põrgu tants ja pidu, pidu lõpus on kiskumine ja veristamine. Peale selle ei tule kiriku juure neist keegi enam.

Maakoguduste õpetajad nälgivad, linnades ei ole viga. Nende palk on 250 rubla kuus ja oma tulust tuleb neil aastas riigile maksta 800 rubla."

Kuna lahkusulisi on vähem ja nad ei suuda haarata masse enda kogudustesse, siis lastakse neid rahulikumalt tegutseda. Samast kirjast loeme:

Usklikud kogudused elavad jõukamalt kui enne. Meie (baptisti) kogudus kasvab iga aastaga, nii et tänavu hakkavad kirikule juureehitust tegema, neid ei rõhuta maksudega. Vene rahvas on meile armsateks vendadeks-õdedeks saanud, vene rahvusest on juba 80 liiget ristimisele tulnud. Meie kogudus on nüüd vene rahvaga üks kogudus ja neile jutlustab oma jutlustaja nende keeles. Moskvast käib ka baptisti vendi meile tõlgi läbi jutlustamas, küll on vägevad Jumala mehed.

Moskvas on praegu üle 3000 baptistikoguduse liikme. Uus valitsus on neile annud tühja luteri kiriku. Vene rahvas on suured ärkamised praegu, et küll valitsusel endal Jumalat ei ole, aga Jumal ja Jumala riik elab Jumalata riigi keskel. Maailma riigid tõusevad ja langevad, aga Jumala riik on ja jääb igavesti. Kommunistide sõdametunnistus usub ja teab ka, et nii see on, aga neid on sunnitud teisiti rääkima, Jumalat ärritades.

Jumalaeitus aeitsm ja kommunism on kaks eriasja, kuid Venemaa kommunism on kasulikuks pidanud teatud määral ka ateismi oma teenistusse rakendada. Kui tahetakse rahvast võõrutada ristiusust, siis tuleb hakata ka nende traditsioone muutma ateistlikeks nagu näeme ülalkirjeldatud ilmalikkudest surnuaiapühadest. Kui palju küll suudavad asendada koraale "minu isamajakene ja "Õõbiku surm" (algusread: "Jumalaga kohav laani, jumalaga ilus ilm"), veel vähem võiksid rahuldada inimeste usulisi tundeid? Kahtlane on ka kui suurt osavõttu leiavad sellised surnualapühad.

Seni kuni elab inimpõlv, kes on üles kasvanud kristliku kasvatusega, jääb rahva mentaliteet enamasti endiseks. Kui lähtuda seisukohast, et surnuaeda kutsub inimest tema hiljuti surnud lähim inimene, siis ta läheb sinna nagu nii ja elab vaatamata uutele lauludele ja ka muidugi kõnedele endi tundeid vastavalt oma usulistele veendumustele lastes end mitte segada uuest surnuaiapüha korrast. Ta laseb selle "uue" nagu endast mööda minna. Pisut erilist mõju võib ju avaldada kellegi ema hiljutise lahkumise puhul "Ema südame" laulmine ja ta võib tõesti pühalikult kaasa lauldа:

"Mönd kallist südant kaotasin,
mis järel nuttes leinasin.
Aeg andis teised tagasi,
ei ema südant iialgi."

E. VRAGER

Enno Loogna Stockholmis ja Agneta Karin Elisabeth af Donner Nackast abielluvad.

Christina Pärtel Stockholmis abiellus Christer Sjöbergiga.

Urmas Köster Göteborgis abiellus Anette Blecheriga.

Pia ja Tõnu Ojapõlluie Nackas sündis tütar.

Christina ja Hans Jöersile Sarpsborgis sündis poeg.

Leena Janov, noor pedagoog Sydneyst, kes praegu ajutiselt töötab Soksamaal, viibis külas Stockholmis.

Et alla kriipsutada Ilmari Kiantole sõja ärevuses ametivõimude poolt tehtud ülekohut ja seda heaks teha, külastas vabariigi president Urho Kekkonen isiklikult Kiantot tema 95-ndal sünnipäeval 7. mail 1969 Aurora haiglas. Paremal kirjanik Vilho Uomela lähivõttes.

Kui soome suurkirjanik jäi sõja rataste vahele

Mõned aastad tagasi 96-aastaselt surnud Ilmari Kianto kohta sai alles hiljuti kinnitust Talvesõja-aegne kuuldus, et kirjanik on äraandjana vangistatud. Tollal ei saanud see kuuldus mingit ametlikku kinnitust. Mis tegelikult juhtus ja kuidas suur soome kirjanik reeturiks tembeldatuna sõja ajal vanglasse sattus, sellest kirjutab kahes artiklis "Aamulehti" veergudel (7/8.11.73) Mikkeli läänivangla juhataja Sulo Laine.

Välikohus möistis nimelt 65-aastase kirjaniku süüdi. Enne seda viibis ta kaks kuud Mikkeli läänivanglas eeluurimisel. See aeg kujunes kirjanikule raskeks hingeliseks kannatusajaks.

— Minu Jumal, anna jõudu selle alanduse talumiseks! Minu süda on puhas. Ei ole toiminud reeturina. Valgusta sa, jumalate Ju mal, kohtunike möistust! hüüab ta kirjas 19. veebruaril 1940.

Osa kirju, mis kirjanik paljudele isikuile vanglas kirjutas, ei pääsenud tsensuurist läbi. Kõik need sisaldasid hädahüüdu: "Olen süütu!" Muretsemine perekonna ja eriti oma vilеaastase tütre saatuse pärast oli suur. Teated perekonna evakueerimisest ja rindel olevaist poegadest olid väga napid. Kirjanik püüdis sõprade ja mõjuvate isikute kaudu võidelda oma au ja vabaduse eest. Teda ahistas ka isamaa olukord: maa on tõsises ohus, kõiki kodanikke on vaja võitluseks ühise vaenlase vastu. Aga tema on suletud vanglasse.

Ilmari Kianto asus enne Talvesõda Turjalinnas Suomussalmel, Kiantajärve rannikul. Sellesse ümbrusse ja Turjalinna oli kirjanik väga kiindunud. Sõjategevus lainetas ägedasti Kiantajärve ümbruskonnas ja Turjalinna hävis sõjatules detsembri algul 1939. Ühes sellega hävis ka kirjaniku varandus. 22. jaanuaril 1940 kirjutas kirjanik luulevormis: Mulle on Turjalinna (kallim kui kuld, laanekodu pühas paigas) hoidsin hellalt tuld.

Kianto kirjutas 20. jaanuaril 1940 eduskunnaliikme Kaisu-Mirjami Rydbergile nendest juhtumeist, mis viisid tema vanglamüüride vahele:

— Alles nüüd, mil olen koondanud mõtteid, möistan, kuidas see sai võimalikuks. Minu kombeks oli, eriti nüüd, mil söda märatses, jätta kodust lahkumisel teade võimalikule möödaminejale. Ülemise korruse võtme peitsin ja uksele kirjutasin vene keeles: "Sissepääs keelatud!" Alumisel korrusel kritseldasin tühja sigaretikarbi kaanele mõned tähtsusetud sõnad. Need ei sisaldanud midagi muud kui lapsikuid mõtteid: muutuge, venelased, inimesteks kirjaniku majas! Poleks olnud tark võtit peita. Purustaksid kirvega ukse. Võtme riputasin peretoas naelale. Kavatsesin järgmisel päeval, kui oht mööda, tulla koju asju päästma. Aga meie sõjaväejuhtkond ei lubanud. Siis alles aimasin, et isik, kes kandis minu vastu viha, tuli nuuskima ja tõigitses minu sõnu täiesti tahtlikult isamaa-vastasteks. Katsus tekitada minule, kelle elu ta kadestas, "isamaa nimel" pahandust. Ja nii juhtuski: pahim aimdus oli muutunud tõeks.

Kirjanik iseloomustab seda psüühilist tausta, mis andis põhjuse süüdistamiseks:

— On ju kerge esitada väärsüüdistusi rindel, kus on rohkesti teadmatust ja kriitikaahtrat elementi. Nõnda muutusin siis mina märtriks. Aga, teadagi, puges too isik ise ilmsüütuse võrgu taha. Suomussalmel tuntakse teda hästi. Tal on õnnestunud hankida endale tähelepandav seisund. Ta on tõelise Streber-tüüp, homo novus. Ta oli aastaid külaliseks minu kodus, lipitses naisega ja nimetas ennast ikka vääramatuks sõbraks. Kui ta seda olnuks, siis olnuks tal ka võimalik tühistada väär asitõend, mille pärast pean kannatama ja millest ei ole vähimatki kasu ega au isamaale. Küllap iga arusaav soomlane teab, et mina pole mingi reeturitüüp. Ainult põgus pilk minu majja tunnistaks: Vabadussõja Mannerheini-shrapnellid, Ukko-Pekka seinal, raamatukogu, tuntud teosed. . .

Eelnenut täiendab kirjanik kirjas 3. veebruaril dr. Paavo Kirkkusele:

— Olin oodanud lõpuülekuulamist. Pidi tulema lisatõendeid kodupaigast Suomussalmelt. Nüüd need olid tulnudki. Lisatõendiks oli tühine paberitükk, mis oli leitud minu raadio juurest, kuhu eelmisel päeval raadiot kuulates olin pliiatsiga märkinud mingi Moskvast kuuldud skandaalse lause. Seegi lisati "kahtlastele politiilistele mõtetele". Püha Jumal! või siis Moskva "molotused" on minu leiutis! Ja seegi halb asi märgiti protokolli. Minu vastuseletused ei tähendanud midagi.

Oma süütust toonitab Kianto paljudes kirjades. Vanglasse jõudnult saadab ta kohe telegrammid üldtuntud isikuile ja ka president Kallиole. Need telegrammid läksid kohale. Presidendile ütleb ta:

— Soome rahva nimel, kes tunneb minu elutööd, vabastage mind, ennekui on hilja! Minu kodutu abikaasa ja väike tütar ootavad. Kodu on põletatud. Olen täiesti süütu. Kannatan raskesti vangistuses. Isamaa vajab laane-kirjanikku.

Rahvaesindajale Rudbergile kirjutab ta eduskunna võimalustest teda aidata. Meenutab, et eduskund esindab kogu rahvast, kes ei salliks ilalgi, et süütut kiusatakse kasvõi suremiseni.

"Mina olen süütu ja oleksin nõus eduskunna ees andma pika seletuse selle kohta, kui palju rumalat ja mõttetut kära on tehtud tühja asja pärast," ütleb ta. Kirjanikul näis olevat tugev kahtlus abisaamise võimaluste suhtes juhtivailt isikuilt. "Olen jõudnud salakättemaksu ohvriks, ja riigijuhtidel on ju nii ääretult palju tööd, et minu küsimus peab kaduma suurte ülesannete tulva," kirjutab ta reservkapten Lehtole Kajaani.

Seda kahtlust kinnitab omakorda, et palve pääseda Mannerheimi jutule ei leidnud vastukaja, kuigi Mannerheim asus samas linnas. Kirjadest nähtub et ta on rõhuvas mures kuidas Raahesse evakueeritud perekond toime saab ja rindel viibivate poegade saatuse pärast. Dr. Eino Railole, luuletajale ja sõbrale, "noorpõlve kuldsele kaaslasele", kirjutab ta:

— Nüüd ei ole kellelgi mahti vahetada mõtteid mele raamatute üle — Soome suure sõja hirmu- ja sangaripäevil. Oma seisukorrast ütleb ta "kuldsele kaaslasele": "See on raskem kui keegi teist võiks aimata. On tegemist hoida möistus korras. Igatsus ja kohutav tusk ähvardavad hävitada elujõulise mehe, põlismetsa vabahärra. On raske taluda seda olukorda ja samal ajal säilitada füüsilist tervist. Sagedasti esineb südamehäireid, kuid mingeid arstimeid ei ole. Seetõttu kardan — nagu mele sõber (kirjanik) Arvi Järventaus — südamehalvatust. Nelja nädala jooksul pole ma kohanud ühtki minule olulist inimest ega sõpra. Kirjavahetus on väga kitsendatud. Milline kannatus soome kõige vilkamale kirjade kirjutajale! Ma ei saa ka kõnelda sellest, millest sooviksin. Olen ori. Matkaksin meeleldi mitmele eri rindele, et kohata oma nelja poega, kes võitlevad isamaa eest ja kelledest pole viimasel ajal saanud ühtki teadet. Arvatakse, et pääsen nädala pärast Helsingi. Ootan seda. Aga kui ei pääse, siis kardan pahimat. Iga hetk päeva-orjuses ja öö-üksinduses, surmavaikuses — see on ahistav ja alandav. Küllap sina kui luuletaja seda mõistad. Igatsen ääretult oma väikese tütre juurde. Tahaksin teda ise õpetada. . ."

Kirjast saatkonnanõunik Teo Snellmanile, keda ta nimetab oma "hingesõbraks", selgub vajadus õiguslikust abist.

— Iga päev ootan vabastamist. Kui seda ei juhtu, viiakse mind kohtu ette. Kuidas saan siis endale kaitset korraldada? See pole kerge keset söda.

Kuivõrd vangis istumine on vaevanud kirjanikku, selgub eriti kirjast eduskunnaliikme Rydbergile 21. veebr. 1940:

— Öiti olen uneta, väsinud, närvihaige. . . Küsimus seisab lahendamata. Vaevlen teist kuud teadmatuses. Midagi ei juhtu. Närvid ja tervis on jõudnud piirini, kust meeletesegadus ei ole enam kaugel. Kas pean mina, kel on neli poega rindel, surema keset suurt kaitsesõda? Kas pole isamaaline ülekohus? Seda ei andesta soome rahvas ilalgi!

Ilmari Kianto sai teada rahu sõlmimisest 13. märtsil 1940. 15. märtsil oli tal juba valmis "Rahu luule", mida ta üritas saata ajalehele "Karjala". Kuid luuletus ei pääsenud tsensuurist läbi. Kirjanik viidi 14. aprillil Mikkeli läänivanglast Kajaani välikohtu ette. Vilenda armee välikohtu otsuses süüdistati kirjanikku ja filosoofia magistrit selles, et ta oli jõulukuu 7. päeval vaenlase väeosa lähenedes enne lahkumist oma Turjalinna-nimelisest suvilast üritanud saada vaenlase soosingut; näidates, et suvila ümbruskond Kiantajärvest läänepool ja läheda asuv Niettasaari-nimeline saar ei ole soome kaitsejõudude mehituses. Seejuures osutatakse venekeelsele tekstile sigaretikarbi kaanel ja karbis oleval paberil, mis sattus sama jõulukuu keskpaigu, kui vaenlane oli tagasi löödud, ühe soome luureüksuse kätte.

Välikohus möistis Kianto kui sõjareeturi kuueks kuuks vangi, võttes üheks aastaks ära ka kodanikuõigused. Vanglakaristust vähendati kahe kuu võrra, kuna selle aja oli Kianto istunud eeluurimisvangistuses.

Kirjanik esitas vabariigi presidendile palve armuandmiseks. President tegi 1. juulil 1940 otsuse, mille põhjal tuli Ilmari Kianto viivitamatult vabastada vanglakaristusest ja ta kodanikuõigused taastada. 2. juulil avanesid kirjanikule Helsingi Keskvangla väravad ja laane-kirjanik, kes oli vanglas märtri maine saanud, astus vabana selle isamaa pinnale, mida ta oli luules märtri-maaks nimetanud.

Suomussalmis, Ilmari Kianto kodukohas, kus sõjas möllasid lahingud, on püstitatud nüüd kirjaniku elusuurune pronksmälestussammas, mille on valimistanud skulptor Kain Tapper.

Soome on martüüri-maa — ei midagi muud. Juudas Iskariot andis talle suud.

Uolevi Kianto, kirjaniku poeg, kirjutab oma teoses Saat kertoa kaiken (1966): Iki (Ilmari Kianto lemmiknimi) oli kuulanud Moskvaraadiot, aga vaevalt sai ta kõigest aru, milles küsimus seisnes ja kuivõrd tõsine oli olukord Suomussalme kohal. Enne kodust lahkumist lõi talle pähe kirjutada võimalikule vallutajale midagi, ükskõik mida. Kirjutava inimese ja eriti Iki-Kianto pähevälgahtuses polnud see mingi omapärane tegu. Aga saatuslikuks see kujunes. Sigarikarbi kaanele kirjutas ta vene keeles: "Venelased seltsimehed! Austage mööda minnes vaese kirjaniku kodu! Seal on saar avatud ja suvila muude ehitustega idapool. Olen minagi olnud Moskvas aastail 1901—1903".

Sellest "mõtlemata teost" kirjutas Ilmari Kianto ise raamatu Omat koirat purivat (1949), mille põhjal ja Uolevi Kianto kaastegevusel valmistati Kianto 100. sünniaasta puhul 1974 tv-film.

"Kainuulastele on Ilmari Kianto 'Laane-Kainuu (Kainuu - rootsi keeles Kalix) suremotuks kirjeldajaks' Karjalastele on ta suremotu, aus, tark, praeguse piiritaguse Karjala ja enneköike **Viena** võrratu kirjeldaja. **Kalevala-taoliste karjalateoste looja, loomsõe, inimeste ja looduse ülistaja.**" (Karjalan Heimo, nr. 11-12, 1974).

eesti vanema põlvkonna **raamatusõpradele on Ilmari Kianto hästituntud kirjanik oma romaanidega "Punane joon" ja "Räbalaranna Joosep". Ta omas ka isiklikke kontakte eesti kirjanike, ajakirjanike ja poliitikuiga, mis pärinesid Eesti-külastuselt a. 1931. (Vt. I. Kianto: "Päev Tallinnas", Tulimuld nr. 1, 1962). Raamatu Aastal 1935 saatis ta ÜENÜ ajakirjale "Eesti Noorus" oma pildi ja põgusa tervituskirja.**

(EPL/MR).

Whitlami reis viis Moskvasse

SYDNEY (EPL) — Austraalia tööerakonna valitsus, milline mõni kuu tagasi andis tunnustuse N. Liidu annektsioonidele Baltikumis, maadleb siseraskustega, mis on tingitud üha halvenevast majandusest.

Opositsioon kritiseeris eriti teravalt peaministrit, kes kriisiolukorrast hoolimata sõitis pikale välisreisile, kus ta üheks reisieesmärgiks oli Moskva. Tal ei ole ajakirjanduse arvates aega sisеprobleemide lahendamiseks: suur tööpuudus ja kiirenev inflatsioon. Peaministri ärasõidul kandsid demonstrandid plakateid: "Ära tule enam tagasi!"

Mart Männik, Seattle Washingtoni nimelise ülikooli arstiteaduse professor, võttis Hispaanias Madridis osa arstide rahvusvahelisest kongressist.

Kohalik elu

STOCKHOLM
Luulehuvilistele

Talvepäevad tavatsevad olla ikka jahedad ning valguskehvad. Omasti vajab inimene ka talvel nii valgust kui soojust. Välist puudujääki aitab ehk leevendada osaliselt seesmine eluküünla leek. Seepärast on allakirjutanul tekkinud otse kiusav mõte: moodustada luulehuvilistest väikene õpiring, mille kaugem sihiasetus oleks üksikluuletuste lähem vaatlus ja analüüs. Lähimaks tööks avaks oleks anda lühiülevaade kirjanduse põhiliikidest (eepika, lüürika, dramaatika), samuti ka kirjandusvooludest, värsitehnikast, eesti rahvalaulule omaseist joontest, sonetist jm. Hiljem lisandub juba üksikluuletuste lähem vaatlus, oluline otsimine ja luuletuse olemuse väljatoomine.

Kujunevas õpiringis oleks veel paarile-kolmele ruumi ja innukail pürgijail helistada tel. 83 71 17.

Kristjan Meikop

STOCKHOLM

Kooride ja näitlejate ball.

Möödunud aastate eeskujul toimub ka uuel aastal 1975 lauljate ja näitlejate ball hotell Strandi piduruumides, laupäeval 8. veebruaril, algusega kell 19. Balli korraldajateks on Stockholmi Nais- ja Meeskoorid ning Stockholmi Eesti Teater. Balli peaõhk ei ole seekord mitte asetatud söögile, vaid eeskätt tantsule ja kirevale eeskavale. Teadustajateks on juba Estonia ballide ajastust tuntud näitlejad Agnes Lepp-Kaasik ja Edmar Kuus. Lähem informatsioon järgneb Eesti Päevalehes. On soovitav juba varakult reserveerida aeg selleks laupäevaõhtuseks balliks.

Kõik sõbrad ja tuttavad kohtuvad meie ballil!

STOCKHOLM
EK Naissekts. ettekandeõhtu

EK Naissektsiooni ettekandeõhtu liikmetele ja nende külalistele peetakse kolmapäeval, 29. jaan. kell 17 Jakobi kirikud koguduse-saalis, Malmtorgsg. 5.

Kavas Ellen Roosme kodumajanduslik veste teemal "Toidupoolist külalistele. Meie kodumajanduse eriteadlane on jälginud ja jälgib pidevalt kõige uuemaid tähelepanekuid oma erialalt ja tahab oma ettekandega meid aidata tihedamale omavahelisele läbikäimisele, ilma et see oleks liiaks raske küllakutsujale ettevalmistuste osas või majanduslikkude kulutuste poolest. Näidisretsepte on Ellen Roosme lasknud paljundada kokkutulekust osavõtjaile väljajagamiseks.

STOCKHOLM
EEK aastapäev

Pühap., 26. jaan. kell 15.00 toimub Eesti Kultuuri Koondise aastapäeva koosviibimine Operaterrasseni pidusaalis. Esinevad Lehti Aug (sopran), Alfred Pisuke (viiul), EKK õpiringi viiuli-ansambel A. Pisukese juhtimisel, klaveril Hilma Nerep-Mossin ja Harri Kiisk. Kohvilaud, kunstiloterii ja tants Rein Tubina orkestri saatel. Koosviibimisel tehakse teatavaks 1975. a. Els Kaljot-Vaarmani Sihtkapitali stipendiumide ja EKK Kultuurifondi toetuse saajad. Kõik kultuurisõbrad teretulnud!

STOCKHOLM
Valmulik lauluõhtu

Laupäeval, 1. veebruaril kl. 18 on jällegi Stockholmi Eesti Nelipühi koguduse lauljad Eesti Majas, Wallingatan 34. Kavas on rohkesti laulu nii koorilt kui Lauri kvartetilt ja ka publik aitab kaasa. Vaimulikku lauluõhtut juhatab Allan Laur. Olete südamest teretulnud!

NORRKÖPING
Kunstinäitus

Norrköpingi Eesti Kodu ruumes toimub 25. jaanuarist kuni 2. veebruarini kunstnik Otto Paasi maalide näitus.

Näitusel on välja pandud üle 30 maali. Näituse avamine toimub laupäeval, 25. jaan. kl. 12 ja on sel päeval avatud kuni kl. 15. Edasi on näitus avatud järgnevalt: Pühap. 26/1, laup. 1/2 ja pühap. 2/2 kl. 12—15 ning kolmap. 29/1 ja Neljap. 30/1 kl. 15—19.

Näitusega avaneb lalemal üldsusel võimalus tutvuda meie tagasihoidliku kunstniku tööde läbilõikega. Näituse korraldusliku külje on oma peale võtnud Norrköpingi eesti pensionäride ühing.

LANDSKRONA
Pihtkonna juhat. valimine

EELK Lõuna-Rootsi koguduse Landskrona pihtkonna täiskogu koosolek peetakse laupäeval, 1. veebr. kl. 15 koguduse majas, Ödmanssonsg. 12 Landskronas. Koosolek algab õp. Laantee palvusega. Sellele järgneb pihtkonna juhatuse ja nõukogu saadikute valimine ning kohvilaud, kus õp. Laantee vestleb oma muljetest Lõuna-Ameerikast.

Pääsesid läände

Okupatsioonivõimude loal pääses Eestist Rootsi sugulast külastama ins. Aino Kirikmäe Tallinnast.

Lääne-Berliinis külastas sugulast Endla Kalberg Tartust.

Shveitsis Zürichis külastas ema Aleksander Aalund Kohtla-Järvelt. Lääne-Saksamaal käis õe juures Helga Kruus Kehtnast ja tütre juures Elizaveta Bergman Tallinnast. Soomes külastas õde Hilda Veske Harju rajoonist ja Brasiilias Sao Paulos õde Ilse Karro Tallinnast. USA-s viibisid sugulastel külas Hillar Andres ja Sirje Kaur ning Mai Reintamm Tallinnast. Austraalias külastas õde Sydneys Nikolai Kokla abikaasa Helenega.

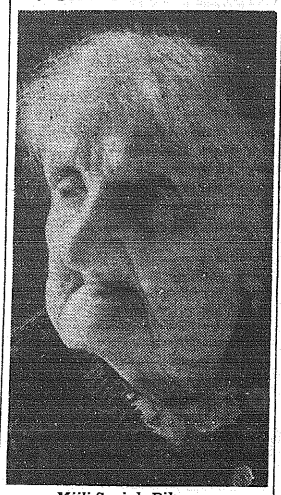
Få betalt och betala. Det har vi gjort bekvämare för dig.
POSTGIROT
50 ÅR

Ei kaotanud populaarsust

NEW YORK (VES) — Ajakirja "Good Housekeeping" hääletuste järele on Ameerika kõige populaarsemaks ja imetlemisväärsemaks naiseks ex-president Nixoni abikaasa Pat Nixon. Watergate skandaal ei ole Nixoni perekonnale üldse mõjunud, sest samal hääletusel tuli neljandale kohale Nixoni tütar Julie Nixon-Eisenhower.

Teisele kohale tuli Iisraeli end. peaminister Golda Meir ja komandale kohale Rose Kennedy, end. presidendi ema. Viies oli Shirley Temple-Black, kes praegu on saadikuks Gaanas, kuues näitleja Patricia Neal, seitsmes president Fordi abikaasa Betty Ford, kaheksas Monako printsess Grace, üheksas Ethel Kennedy ja kümnes Mamie Eisenhower.

100-aastane Vancouveris

Miili Sprink-Pikner

VANCOUVER (EPL) — Vancouveri saare Duncani haiglas sai 100-aastaseks 13. novembril Miili Sprink-Pikner, pärit Läänemaalt Saulepa vallast.

Elas hiljem aastaid Paldiskis. Koos poja perekonnaga põgenes lääne, kus teekond viis Tshiilisse ja sealt a. 1957 Kanadasse.

A. Pastarus 60-aastane

Stockholmis tähistab 25. jaanuaril oma 60-aastast sünnipäeva kullasepp Arnold Pastarus.

Vancouveris suri 2. jaanuaril Aleksander Medri, sünd. 27. augustil 1899 Saaremaal.

Torontos suri 3. jaanuaril Olga Heintare.

†

Oma armast liiget
Vil. jur.

Evald Treude't

mälestavad sügavas leinas

KORP! FRATERNITAS ESTICA
Konvent ja Vilistlaskogu

†

Armast sõpra

Evald Treude't

mälestavad

HENRIK OTS

REIN LAANEMÄGI

†

Varalahkunud kolleegi ja sõpra

Elmut Pärg'a

mälestavad leinas

FRIEDRICH ADAMSON
JÜRI ANVELT
VOLDEMAR KONGA
ERVIN KOOLMEISTER
RUDOLF KUUTMA perekonnaga
ALEKSANDER LAIK
JÜRI METS
JOHANNES MÄNDER
AUGUST NIITIM
IVAN RANDMETS

†

Armast sõpra

Evald Treude't

mälestavad kurbuses

HJALMAR ARENDI abikaasaga

OLEV ARENS abikaasaga

ERICH KUUSKMÄE

HEINRICH UNT abikaasaga

FERDINAND ÜTT abikaasaga

Oma armast abikaasat

Bertha Tein'i

mälestab kurbuses tema 3-ndal surma aastapäeval 26. jaanuaril

ABIKAASA

Siiras tänu kõigile, kes meie armsa abikaasa ja isa

Ludwig Aulik'u

viimasele teekonnale saatmisest osa võtsid, teda kaunite lilledega, kui ka muul viisil mälestasid ning meile meie suures leinas kaastunnet avaldasid.

ASTA AULIK

POJAD

†

Lahkus jäädavalt minu armas abikaasa

Elmut Pärg

Sünd. 21/9 1912 Haral
Surn. 19/1 1975 Nackas

Tröostimata leinas

LESK

Matusetalitus toimub neljapäeval, 30. jaanuaril kell 14 Uppståndelse kabelis Metsakalmistul.

†

Armast öemeest

Elmut Pärg'a

mälestavad kurbuses

MEERI PRUUN

EMIL LIIKANE abikaasaga

†

Minu kallis ristiisa ja meie hea sõber

Elmut Pärg

Mälestavad kurbuses

PIIA

HARRY, HEINO, ELLA

THOMAS, MERIKE

†

Oma liiget

Elmut Pärg'a

mälestab

EESTI ETTEVÕTJATE ÜHING ROOTSIS

†

Vara lahkunud 1-se järgu laevamehhaanikut

Elmut Pärg'a

mälestab kurbuses

EESTI KAUBALAEVA JUHTKONNA ÜHING

ja avaldab sügavat kaastunnet tema leinajale abikaasale.

†

Avaldame kaastunnet Illa Pärg'ile tema abikaasa

Elmut Pärg'i

surma puhul.

ELMAR EIER abikaasaga

HARRY KASK perekonnaga

LEA KASK

HELENE LUIK

†

Head perekonnasõpra

Elmut Pärg'a

mälestab kurbuses

ERNA KONNO

†

Head mehevenda ja koduküla sõpra

Herman Jaanberg'i

mälestavad

ELFRIEDE JAANBERG

MARIA SÖDERMAN

ROOSI SÖDERMAN

GERDA LINDSTRÖM

†

Sõpra ja head paadikaaslast Rootsi-sõidul

Elmut Pärg'a

leinavad kurbuses

HILDA ja ROBERT

†

Igavikku läinud head sõpra, koolivenda Tallinna laevamehhaanikute koolist—

Elmut Pärg'a

mälestavad

A. LOOTSMAN perega

R. JÜRGENSON

†

Armas abikaasa ja isa

Paul Räder

Sünd. 8/12 1901 Pärnus
Surn. 19/1 1975 Stockholmis

Mälestavad leinas

IRIS

HENN

ÜLEV ja INGEGÄRD

———

Matusetalitus toimub laupäeval, 1. veebruaril kell 13 S:t Iljans kabelis Västeråsis.

†

Armas öde ja tädi

Johanna Köva

N-na Estental

Sünd. 6/12 1900 Türil
Surn. 20/1 1975 Türil

Sügavas leinas

ÖDE lastega

†

Minu armas abikaasa, meie isa ja vanaisa

Herman Jaanberg

Sünd. 17/5 1906 Vihterpalus
Surn. 20/1 1975 Eskilstunas

Sügavas kurbuses

ALMA

LEIDA

ELVI ja LEMBIT

MEINHARD ja VILMA

LEHTE ja BÖRJE

LAPSELAPSED

Puhka rahus!

———

Matusetalitus toimub 31. jaan. kl. 14 Ljuseti kabelis Eskilstunas.

†

Igavikku läinud sõpra

Herman Jaanberg'i

mälestavad

T. KÜBAR perek.

A. VAHUR abik.

†

Minu armas tädi

Liisa Niemelä

N-na Viland

Sünd. 2/11 1892 Noarootsis
Surn. 13/1 1975 Helsingis

Mälestab leinas

OLEV ORGLA perekonnaga

†

Armast venda ja onu

Paul Räder'it

leinavad kurbuses

ÖDE

ÖEPOEG perekonnaga

Lennureis Ameerikasse ESTO -76

Kohandatud Lääne- ja Lõuna-Rootsi eestlaskonnale

Meil on mitmekordsed kogemused charter-lendudest USA-sse, peamiselt üliõpilastele, kuid ka eestlastele. Meie nõuandjaks ja 1976. a. reisijuhiks on dr. Mart Mägi. Meie kaalume hetkel kahte reisivõimalust, mõlemal juhul lennuühendustega Göteborgist ja Malmöst New Yorki ning tagasi:

Alt. 1: Täis-charter, 3 à 4 näd. Juulis 1976, **kr. 1475 isikult.**

Alt. 2: Osa-charter, väljudes juuli alguses individuaalsete tagasilennu võimalustega **kr. 1700 (alla 13 a. pool hinda).**

Tähelepanu! Ülaltoodud hinnad kehtivad tänavu, kuid võivad muutuda lennuhindade üldise kõrgenemise tõttu.

Lõplik registreerimine ja maksutasumine toimub alles 1976 kevadel.

Reisist esialgselt huvitatuil palume teatada meile peatselt järgmist:

Alt. 1/2, kestvusega .... näd., ... isikut, Göteborgist/Malmöst. Nimi, aadr., tel.: .....

.....

SCAN TRAVEL Flygresor AB

Kungspassagen, 411 15 Göteborg, tel. 031/17 68 70

KIRIKLIKE teated

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peajumalat. 26/1 kl. 14 Jakobis, teol. stud. Vaga, orelil H. Kiisk, laulur.

ALINGSÅS: Maakirikus 26/1 kl. 11 misjonipüha jumalat., õp. Kool, orelil PG Strömberg, laululehed.

GÖTEBORG: Kristiines misjonipüha jumalat. 26/1 kl. 14, õp. Kool, orelil PG Strömberg, laululehed.

UPPSALA: Mikaelis EV aastap. jumalat. 23/2 kl. 16, teol. stud. Vaga, solist Mart Jürisoo, orelil E. Maripuu, laululehed, korjandus kog. heaks.

EESTI AP. ÕIG KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 26/1 kl. 11 liturgia, preester Suursööt.

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodokskirik, 2/2 kl. 11 Issanda templisse viimise püha liturgia, praost Raag.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Bråvallag. 11, 26/1 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat. Misj.-perekond Kastberg, koor ja kvartett. 28/1 kl. 19 kooriharjutus.

STOCKHOLM: Eesti Maja, Walling. 34, 1/2 kl. 18 vaimulik lauluõhtu, duett, kvartett, nais- ja segakoor.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 kog. aastapeakoosolek 26/1 kl. 14.

BORÅS: Blåbandeti saalis, Stjärnsköldsg. 5 jumalat. 26/1 kl. 11, kohal. vennad. Sjöbo torg, soomlaste koosoleku ruumis 28/1 ja 30/1 kl. 18, Märt Vähi Saksamaalt, keelpillikoor.

ESKILSTUNA: KFUM, Kriebsensg. 13 laulujumalat. 2/2 kl. 16, perek. Laur Stockholmist kõneslaulus.

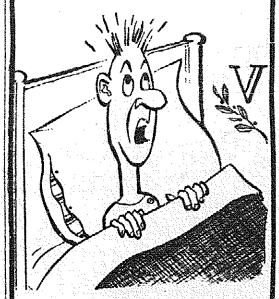
GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 26/1 kl. 11, külalisjuti.

GÖTEBORG: Parkg. 11, KFUM jumalat. 26/1 kl. 11, palve- ja piiblit. 25/1 kl. 15 ja 29/1 kl. 13.

NORRKÖPING: Betania, Bråddg. 54 palvet. ja Issanda surma mälest. 25/1 kl. 17. Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 26/1 kl. 13, ohver välismisjonile, E. Medri jt.

K. Valkre 50-aastane

Göteborgi lähedal Partilles tähistas 22. jaanuaril 50-aastast sünnipäeva kaugesõidukapten Kaljo Valkre.

See oli hirmus unenägu – ma peaaegu ei saanud enam osta piletit Pinna Stuudio poolt lavastatud "Kauged rannad" etendusele Södra teatris Mosebacke turul laupäeval, 1. veebruaril kell 19 või pühapäeval, 2. veebruaril kell 17.

• Leinateated

Bradfordis, Inglismaal, suri 10. detsembril Aleksander Scnicker, sünd. 15. oktoobril 1880 Tartus.

Torontos suri 6. jaanuaril rohuteadlane Gorg Vaimel, sünd. 12. oktoobril 1890.

Koongas, Eestis, suri 20. detsembril Ann Leps, n-na Lüll, sünd. 19. detsembril 1879 Koongas.

Tallinnas suri 30. detsembril Anette Tamman, sünd. 31. märtsil 1895 Tapal.

Rockesteris, New Yorgi osariigis suri 4. jaanuaril Johan Saarts, sünd. 6. juulil 1898 Sauga vallas, Pärnumaal.

Tallinnas suri novembrikuus Elisabet Annus, n-na Sebar.

Kanaari saarel haiguse tõttu

maja

müüa. Tel. 08/35 50 92

Möbleeritud, erasissekäiguga ja keeduvõimalusega

tuba

Uppsalas välja üürida. Tel. 018/25 50 25

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisioonipro gramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.50 Tapahtumia.
10.00 Silmätervä.
Ishockeyskola. Textat på svenska.
10.20 Lasten TV: Kössi kenguru satujen maailmassa. Väri.
Barnprogram: Kössi Känguru i sagornas värld. Färg.
10.25—11.00 Urheilun vuosikatsaus. Väri.
Idrottsåret 1974. Vintersport. Färg. Textat på svenska.
16.10 Nybyggarna. Färg. Textat. Del 8: Sista brevet till Sverige. Regi: Jan Troell.
17.00 Brottning: Klippan cup. Färg. Bengt Grive.
17.55 Helgmålsbön. Färg. Från Skedevi kyrka i Sörmland.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
18.30 Astronauten. Färg. Tecknad kortfilm av Lennart Gustafsson.
18.40 Träna med TV 1. Färg. Om ledvård samt om fetma.
19.00 Pappa Pellerins dotter. Färg.
19.45 Sport igår: OS-pamp 1928: Kvinnlig idrott — oskön att åse.
20.00 Karuselfarbrorn. Färg.
20.20 Cirkus Scott. Färg.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.25 Deckardags: På jakt efter en misstänkt. Färg.

TELEVISION 2

15.40 Dokumentutifrån. Färg.
16.20 Film som vapen.
17.00 Fadderbarnet. Färg. 7. Uppbrott.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Bulleribock. Färg.
18.00 Lördags. Färg.
18.30 Föreställning med förhinder. Färg.
19.00 På äldre dar. Färg. Värd: My Persson.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Målaren på Moulin Rouge. Färg. Engelsk långfilm från 1952. Regi: John Huston.
21.55 Lördagsnöjet: Nöjesmazarinen.
Färg.
Medv: Lisbeth Zachrisson, Ted Åström, Göran Fristorp med Leif Strands Kammarkör, Harpo, Lill-Babs m fl.
22.40—22.45 TV-nytt och väder.

TV Söndag

9.40 Träna med TV 1. Färg.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.
10.25 Rintamäkeläiset. Väri.
Familjen Rintamäki. Färg. Textat på svenska.
11.00—12.15 Gudstjänst från Falköpings Baptistkyrka, past. Torbjörn Lantz.
15.10 Bygd i förvandling — Slagnäs. Färg. Textat. Vi får följa arbetet i en av de drygt 500 studiecirklar som under studieåret 73/74 var engagerade i den regionala kursen Bygd i förvandling, Norrbotten.
15.40—16.00 Varför får man inte bli det man vill? Textat. Serien Att se vad andra hör.
17.00 Realismens triumfer. Färg. Borgardömet och dess skildrare. Honoré de Balzac, en presentation av Rune Hassner och Jan Myrdal.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Dragspelsfest II. Färg. Inspelning från VM i Dragspel 1974. Presentatör: Ulf Elfving.
18.35 En flicka i knipa. Amerikansk långfilm från 1938. Regi: George Stevens.
20.10 Den lille mannen. Färg. En film av Eric M. Nilsson om en ung man som bor i Paris, skriver en konstig bok och som är optimist ty han vet att allt kommer att ordna sig till det bästa här i världen.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.05 Sportspegeln.

TELEVISION 2

10.00 Start 4. Färg. 7. The problems of Pilkington.
10.15—10.30 Guten Tag, wie geht's? Färg. 2. Am Strand ist eine Perücke sehr praktisch.
13.30 Mästarmöte i kägelbiljard. Färg. Kurt Christensen, Danmark, och Lennart Blomberg, Sverige. Kommentatör: Ake Brolin.
15.00 Formby klarar härvan. Engelsk långfilm från 1941. Regi: Marcel Varnel.
16.25 Brottning: Klippan Cup. Färg.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Broster Broster. Färg. 17. Lindas ensamhet.
Medv: Carl-Gustaf Lindstedt, Claire Wikholm, Åsa Österman, John King.
17.50 Doktor Krall. Färg. 18. Sångarna.
18.00 Sälungen. Färg. Maj-Lis Danielsson ur sin dagbok till bilder av Rolf Nilsson.
18.30 Upp med händerna! Färg. En historia av Gunnel Linde i regi av Harald Stjerne med inslag på de dövas teckenspråk. Del 5.
Medv: Emy Storm, Jan Byhlin, Tomas Pettersson, Maria Borrfors, Johan Fredriksson, Carl Carlswärd, Ann-Sofi Nilsson, Kurt Broberg, Arthur Fischer.
19.00 Ett stycke isländsk natur. Färg.
19.30 Rapport med väder.
20.10 Världens vapen. Färg. Om supermakternas militära forskning och teknikutveckling, om svensk försvarsforskning, vapenindustri och vapenhandel, och om de internationella ansträngningarna att begränsa rustningsvanvettet via bl a SALT-förhandlingar.
21.00 Columbo — amerikansk polisserie med Peter Falk. Färg. Regi: Alf Kjellin.
22.15 TV-nytt och väder.

TV Måndag

Skol-TV:
8.30—8.50 I Latinamerika, åk 6. Färg. 2. När frosten kom.
9.00—9.10 Switch on! åk 3.
9.20 Appell och dokument. 2. Kriget som motiv. Gymnasiet.
9.45—10.05 Gymnastik med variation. Färg. 3. Runt och rakt och roligt. Lågstadiet.
10.10—10.30 Klotet, åk 1—3. Färg. 13. Arg och ledsen, glad och sur.
10.35—10.55 Slöjd, åk 3—9. Färg.
11.00—11.15 Guten Tag, wie geht's? Färg. Tysk fortsättningskurs för vuxna.
Skol-TV:
12.00 Kika, digga ding, åk 4—6. Färg. 5. Sångens makt.
12.20—12.40 Plast, åk 1—3. Färg. Tillverkning och provning. Gymnasiet.
12.45—13.05 Slöjd, åk 4—6. Färg. 2. Mellanstadiets slöjd.
14.00—14.20 Sju gissel. Färg. 1. Överbefolkning. Gymnasiet.
16.30—17.00 Halvfem. Färg. Fru Pigalopp. Sagostund på finska.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Black Beauty. Färg. 3. Festen.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Hemland. Färg. Sångstund med ungdomar från Björngårdsvillan.
20.00 Kulstötaren. Färg. Manus och regi: Lars Forsberg.
I rollerna: Allan Edwall, Doris Svedlund, Gunnar Ossiander, Rune Ottoson.
20.30 Bolero. Färg. Profiler och personligheter kring arbetet på Ravels orkesterstycke.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.30 Mot väggen. Aktuell samhällspolitisk utfrågning i direktsändning. Programledare: Siewert Öholm.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Kalle Vrånglebäck. Del 6.
17.45 Barbapapa. Färg.
18.00 Människor i Vattudalen. Färg. Asta och Ivar Zakrison i Renån bor vid Vattudalens västra strand. Ett program av Beppe Wolgers om människor som han mött.
18.30 Göran Lindén i lyftkranen. En ritad berättelse från ett bygge.
18.40 Anslagstavlan. Färg.
18.50 Kartan och verkligheten. Färg. 1. Kartan som växte. Textat.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Vad vill oppositionen? Färg. Partiledarna Gösta Bohman (m), Torbjörn Fälldin (c), Gunnar Helén (f), C.H. Hermansson (vpk) utfrågas om sina alternativ till regeringens politik av Gunnar Palin och Olle Söderlund.
20.35 Hemlige Briggs. Färg. Engelsk komediserie med David Jason.
21.00 Birgit Nilsson berättar. Färg.
21.55 TV-nytt och väder.
21.55 TV-nytt och väder.
22.00—23.25 Anita G — flicka utan förflutet. Västtysk långfilm från 1966. Den första i en serie på tre filmer av Alexander Kluge.

TV Tisdag

Skol-TV:
9.00—9.20 Filmkunskap. 3. Dokumentärt — sant? Gymnasiet.
9.25—9.45 Norska för lågstadiet. Färg. 1. Marthe får en pakke.
10.00 Switch on! 18, åk 3.
10.10—10.25 Ute i världen — Turkiet. 2. Två barn, en dag i Istanbul. Lågstadiet.
12.00 Människan — en maskin. 1. Energi genom förbränning. Mellanstadiet.
12.20—12.40 De båda världskrigens tid. 1. Mellankrigstiden — 20-tal. Högstadiet.
12.45 Lärar- och elevprogram: Elevens sociala utveckling. 2. Demokrati i skolan.
13.10—13.25 Att bygga från grunden — byggteknik. 5. Broar. Gymnasiet.
13.35—13.55 Energi, åk 9. Färg. 1. Kärnenergi.
16.30—17.00 Halvfem. Färg. Tisdagskul. Sagostund på grekiska.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Sportdags: Idrott, det är ingen lek — det är blodigt allvar. Färg.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Tandvård — för vem? Färg. 1974 kostade det staten 700 miljoner att ge alla vuxna svenskar subventionerad tandvård. Efterfrågan har ökat explosivt. Resurserna räcker inte till.
20.00 Tre kast — vad är det. Färg. Presentation av en nordvisionslek med show, teater, film och musik. Programledare: Lasse Holmqvist, Otto Leisner och Harald Tusberg.
20.30 Benny Goodman. Färg. Den legendariske klarinettisten och hans orkester i en inspelning från ett besök i Finland förra året.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.30 Den japanska vägen. Färg. 2. Tillväxt till varje pris.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Kalle Vrånglebäck. Del 7.
17.45—18.00 Barbapapa. Färg.
18.05 Familjen White. Berättare är Olof Thunberg och som några av familjemedlemmarna hörs bl a Georg Årlin, Håkan Serner, Bert Ake Varg, Ireñe Lindh och Carl Billquist.
19.05 Guten Tag, wie geht's? Färg.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Sida vid sida — engelsk serie. Färg. Del 4. Christabel Pankhurst 1910—1912.
Medverk. Sian Phillips, Patricia Quinn, Georgia Brown, Sheila Allen, Ronal Hines, Robert Hardy, Fulton Mackay.
21.15 Till minne av Watergate. Färg. Den amerikanske TV-kommentatorn Bill Moyers gör en personligt hållen analys av Watergateskandalens betydelse och plats i raden av tidigare stora politiska skandaler.
22.15 Jazz med jojk. Färg. Urgamla lapska jojkar och modern jazz — har de något som helst gemensamt? Ja, mycket mer än man tror — vilket bevisas av detta finska program.
22.35 TV-nytt och väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
8.30—8.50 Afrika idag — Karibu. Färg. Ngoma — sång och dans i Tanzania. Mellanstadiet.
9.20—9.40 Kika digga ding, åk 4—6. Färg. 5. Sångens makt.
9.45—10.00 Ute i världen — Turkiet. 2. Två barn, en dag i Istanbul. Lågstadiet.
10.10—10.30 Klotet, åk 1—3. Färg. 13. Arg och ledsen, glad och sur.
10.35—11.00 Elektrisk energi, åk 8. 2. Från kraftverk till konsument.
12.00 På Gotland och Öland. Mellanstadiet.
12.20—12.40 Vid Medelhavet. Färg. 2. Landskapsruin. Mellanstadiet.
12.45—13.10 Appell och dokument. 2. Kriget som motiv. Gymnasiet.
16.30—17.00 Halvfem: Händelsevis. Snickar-Holgers verkstad. Sagostund på turkiska. Knasbollarna.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Vår fantastiska värld. Färg. Vid jordgloben: Arne Weise.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Säkerhet i alla fall. Färg. Rapport från den första internationella skidskadekonferensen och om försök att höja säkerheten i skidbackarna.
20.00 Den japanska vägen. Färg. 3. Vart är Japan på väg?
20.50 Om "om" för stora. Färg.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—23.10 Mord, min älskling. Amerikansk långfilm från 1944.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Kalle Vrånglebäck. Del 8.
17.45 Barbapapa. Färg.
18.00 Den sjunde dagen. Färg. Hur använder engelsmännen sin söndag?
18.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg. Del 2. Motsättningar.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Gyllene år. Färg. Serie av Bengt Bratt. Tredje avsnittet handlar om gymnastikdirektören Karin. Hon håller på att skiljas från Björn.
Regi: Lennart Hjulström.
I rollerna: Kerstin Tidelius, Sven Wollter, Folke Hjort, Inga Edwards, Stig Torstensson, Christina Stenius, Roland Hedlund, Barbro Oborg, Tommy Johnson, Margita Ahlin.
21.00 Bakom rubrikerna. Färg. Vem älskar Sveriges Radio?
21.45 EM i konståkning. Färg. Paråkning. Bengt Grive.
23.00 TV-nytt och väder.

TV Torsdag

Skol-TV:
8.30—8.50 Socialkunskap: Problem i välfärd, åk 2. 1. Vera ett alkoholfall. Gymnasiet.
9.00 Fyra epoker — fyra miljöer, åk 1. 1. Medeltiden. Gymnasiet.
9.20—9.40 Holländska bilder, åk 5.
9.45—10.05 Klotet, åk 1—3. Färg. 13. Arg och ledsen, glad och sur.
10.10—10.30 Över gränserna: Norska för lågstadiet. Färg. 1. Marthe får en pakke.
10.35—11.00 Lärar- och elevprogram: Elevens sociala utveckling. 2. Demokrati i skolan.
12.00—12.15 Ute i världen — Turkiet. 2. Två barn, en dag i Istanbul.
12.20—12.40 Bildtolkning för mellanstadiet. 1. Tillsammans med bilder.
12.45 Vårdkunskap: Psykiatrisk vård, åk 1. Gymnasiet.
13.10—13.30 Filmkunskap, åk 2. 3. Dokumentärt — sant? Gymnasiet.
13.35—14.55 Matinéteater. Färg. 1. Brända tomten. Färg. Högstadiet, gymnasiet.
16.30—17.00 Halvfem. Färg. Det här är jag. Simon i ritlandet. Så här har vi det. Sagostund på serbokroatiska.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Vi bor i Junosuando. Färg. Barn och ungdomar berättar.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Boden Radio. Pionjärlänet i rundradio är faktiskt Norrbotten.
20.00 Till Anderna och Pampas. Färg.
20.25 Uppochner — satirisk kortfilm. Färg.
20.30 Fokus. Färg.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Nummerlotteriet. Färg. Gun Hägglund leder dragningen.
21.45—22.45 TV TV TV. Färg. Över 30 miljoner TV-apparater är dagligen påknäppta i japanska hem.

TELEVISION 2

17.00 Förskoleprogram: Om — en överraskning.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Kalle Vrånglebäck. Del 9.
17.45 Barbapapa. Färg.
18.00 EM i konståkning. Paråkning. Färg.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Burgmans blandning.
20.10 Någon borde sörja — finländsk kriminalserie. 2. Smitaren.
21.00 Tidsbild. Färg. Berndt Ahlqvist och Olle Stenholm.
21.35 Sportnytt.
22.00 EM i konståkning. Herrarnas fria. Färg. Bengt Grive.
23.00 TV-nytt och väder.

TV Fredag

Skol-TV:
10.00 Switch on! 18, åk 3.
10.10 Appell och dokument, åk 1—3. 2. Kriget som motiv. Gymnasiet.
Förskoleprogram:
10.30—10.55 Om — en överraskning.
Skol-TV:
12.00 Gymnastik med variation. Färg. 3. Runt och rakt och roligt. Lågstadiet.
12.20 Barnkunskap: Institutionskunskap. Färg. 1. Att vara utvecklingsstörd. Gymnasiet.
12.45—13.05 Kika digga ding, åk 4—6. Färg. 5. Sångens makt.
13.10—13.35 Lärar- och elevprogram: Elevens sociala utveckling. 2. Demokrati i skolan.
14.00—14.20 Filmkunskap, åk 2. 3. Dokumentärt — sant? Gymnasiet.
Förskoleprogram:
14.30—14.55 Om — en överraskning.
16.30—17.00 Halvfem. Färg. Från A till Ö — en resa orden runt.
17.25 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Ting runtomkring. Färg. Bryt — ögat rinner. Om kosmetika.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Arktisk lustgård. Färg. 40 dagar varar sommaren varje år i Fosheim på den kanadensiska ön Ellesmere.
20.00 Också en kärlekshistoria — engelsk pjäs. Färg.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.15 Efter min näbb. Färg. Helmer Bryds — upptinade musikaliska bullar från Hilmers conditori. Servitör: Olle Pailin.

TELEVISION 2

17.00 Upp med händerna! Textat. Färg. Ett hålligång av Gunnel Linde för alla som vill kunna litet av de dövas teckenspråk.
17.15 Jonsson & söner. Färg. Del 6. Barnvakten.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Kalle Vrånglebäck. Del 10.
17.45 Barbapapa. Färg.
18.00 EM i konståkning. Herrarnas fria. Färg.
19.00—19.10 Om "om" för stora. Färg.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Nygammalt. Färg. Bosse Larsson bjuder på kända tongångar tillsammans med Bröderna Lindqvist och gäster.
21.00 Birgit Nilsson berättar. Färg. Vi får följa "La Nilsson" i hennes arbetsvardag och får veta vad det innebär att ha hela världens operascener som arbetsplats.
21.55 EM i konståkning. Isdans. Färg. Bengt Grive.
23.00 TV-nytt och väder.